

.γλωσσολογία. ΓΛΩ1 Τι είναι γλώσσα; Από τη νόηση στη φωνή.

διδάσκων | **Φοίβος Παναγιωτίδης**

διαδίκτυο μάθημα στο **mathesis**

[massive open online courses]

<https://mathesis.cup.gr>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΣΝ/SNF ΛΕΓΓΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION

περιγραφή του μαθήματος

Το μάθημα αυτό αποτελεί μια συστηματική εισαγωγή στις γλωσσικές σπουδές. Σκοπός του είναι η γνωριμία με τη Γλωσσολογία μέσα από βασικές ερωτήσεις σχετικά με τη γλώσσα όπως “τι είναι γλώσσα;”, “ποια είναι η σχέση της γλώσσας με τον πολιτισμό αλλά και με τη σκέψη;”, “είναι ανθρώπινο προνόμιο η γλώσσα;”, “από τι είναι φτιαγμένη και πώς λειτουργεί η γλώσσα;”. Επίσης, το μάθημα καταπιάνεται με το γιατί υπάρχουν διαφορετικές γλώσσες, ως προς τι διαφέρουν μεταξύ τους αλλά και με τα κοινά μεταξύ τους στοιχεία. Τέλος, το μάθημα εξετάζει τι είναι Γλωσσολογία και προσφέρει μια ξενάγηση με παραδείγματα στην ανάλυση της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας.

διδάσκων του μαθήματος

Ο Φοίβος Παναγιωτίδης είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Θεωρητικής Γλωσσολογίας και Αντιπρόεδρος του Τμήματος Αγγλικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Είναι διδάκτορας του Πανεπιστημίου του Έσσεξ (2000) και συγγραφέας του *Μίλα μου για γλώσσα*, εκλαϊκευτικής εισαγωγής στη Γλωσσολογία (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2013) καθώς και δύο μονογραφιών: της *Pronouns, Clitics and empty nouns* (Benjamins, 2002) και της *Categorial Features: a generative theory of word class categories* (CUP, 2015). Έχει κάνει πάνω από 150 ανακοινώσεις και διαλέξεις ενώ έχει δημοσιεύσει εκτενώς σε διεθνή περιοδικά και σε συλλογικούς τόμους. Στα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνονται οι λεξικές κατηγορίες, τα επίθετα, οι ρίζες, οι αντωνυμίες, το ονοματικό σύνολο, οι μεικτές κατηγορίες και η σύνταξη της ελληνικής και των βαλκανικών γλωσσών.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΝΤΕΟΔΙΑΛΕΞΕΩΝ

Εβδομάδα 3: Γλωσσική ποικιλότητα

3.1: Γλωσσικά καθολικά· γεωγραφικά και "γενετικά" χαρακτηριστικά.

V3.1.1 Τι (δεν) είναι γλωσσικό καθολικό [4']

<https://youtu.be/Cv8Yn5b2p80>

απομαγνητοφώνηση | **Olvia** + αντιπαραβολή | **Evaggelia5**

V3.1.2 Greenberg: Τυπολογικοί συσχετισμοί. [5']

https://youtu.be/2EdY_jyZ2F0

απομαγνητοφώνηση | **fkalogeropoulou** + αντιπαραβολή | **sOFIArIZOPOULOU**

V3.1.3 Καθολικά δομής και καθολικά υλικού. [6']

<https://youtu.be/nkns0P1FgZg>

απομαγνητοφώνηση | **Marilenaker** + αντιπαραβολή | **sOFIArIZOPOULOU**

V3.1.4 Το "κουλέρ λοκάλ" στις γραμματικές. [7']

<https://youtu.be/0YlRxR-iZWk>

απομαγνητοφώνηση | **Tal** + αντιπαραβολή | **kpsisi**

V3.1.5 Ζητήματα καταγωγής. [5']

<https://youtu.be/zTs5EdD9r5Y>

απομαγνητοφώνηση | **Marilenaker** + αντιπαραβολή | **sOFIArIZOPOULOU**

3.2: Τυπολογία επιφανείας και τυπολογία βάθους.

V3.2.1 Πόσο βαθιά πρέπει να σκάσουμε για να μελετήσουμε τη γλωσσική ποικιλότητα; [4']

<https://youtu.be/Yi-2JMSwprA>

απομαγνητοφώνηση | **Diamant** + αντιπαραβολή | **Rico**

V3.2.2 Τι είδους γενικεύσεις μπορούμε να κάνουμε με βάση το βάθος ανάλυσης; [5']

<https://youtu.be/vN7sBmH9fh0>

απομαγνητοφώνηση | **fainomeno** + αντιπαραβολή | **sOFIArIZOPOULOU**

V3.2.3 Δύο παραδείγματα: σειρά όρων (επιφάνεια), τυπολογία των άρθρων (βάθος). [8']

<https://youtu.be/rL-jk-R2M9g>

απομαγνητοφώνηση | **sOFIARIZOPOULOU** + αντιπαραβολή | **Evaggelia5**

3.3: Τα όρια της γλωσσικής ποικιλότητας.

V3.3.1 Από το “όλα παίζουν” του Joos μέχρι τη Χαρτογραφία των Cinque και Rizzi. [8']

<https://youtu.be/iZxNgB1FzdA>

απομαγνητοφώνηση | **Domenica27** + αντιπαραβολή | **kpasisi**

V3.3.2 Και πολλές ενδιάμεσες λύσεις: ρεπερτόρια χαρακτηριστικών, πεδία, κ.α. [10']

<https://youtu.be/SUChwN72baU>

απομαγνητοφώνηση | **Asimenia** + αντιπαραβολή | **kpasisi**

V3.3.3 Για άλλη μια φορά, οι “τρεις παράγοντες”. [4']

<https://youtu.be/Ug70KIWoYEw>

απομαγνητοφώνηση | **ioan** + αντιπαραβολή | **Asimenia**

3.1: Γλωσσικά καθολικά· γεωγραφικά και "γενετικά" χαρακτηριστικά.

V3.1.1 Τι (δεν) είναι γλωσσικό καθολικό.

<https://youtu.be/Cv8Yn5b2p80>

//////////////////// απομαγνητοφώνηση | Olvia + αντιπαραβολή | Evaggelia5 ////

Έχουμε ήδη πάρει μία ιδέα σχετικά με το τι είναι ένας **δυνατός γλωσσικός κανόνας** και πώς μοιάζει ένας κανόνας ο οποίος δεν μπορεί να είναι γλωσσικός κανόνας. Πιο πριν είχαμε δει τη σχέση της γλώσσας με τη νόηση· ακόμα πρωτύτερα είδαμε κάποια γενικά ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη γλώσσα και τη γλωσσολογία. Αυτήν την εβδομάδα θα ασχοληθούμε με την **τυπολογία**· σας υπενθυμίζω ότι στη θεωρητική γλωσσολογία έχουμε δύο δρόμους να κατανοήσουμε τη γλώσσα: η μία είναι η *θεωρία* –την οποία εισήγαγα, αλλά στο ζουμί της οποίας δεν μπήκα– και η άλλη είναι η *τυπολογία*. Αυτήν την εβδομάδα θα μιλήσουμε για την τυπολογία. Και είμαστε σε ένα καλό σημείο να μιλήσουμε για την τυπολογία, γιατί ξεκινήσαμε με το ερώτημα: **"ποιοι είναι οι δυνατοί γραμματικοί κανόνες"** στην προηγούμενη ενότητα – στην ενότητα 2.2 δηλαδή. Οπότε, η επόμενη εύλογη ερώτηση είναι: "πόσο διαφέρουν, αλλά και **πόσο μπορούν να διαφέρουν μεταξύ τους οι ανθρώπινες γλώσσες**". Οι απόψεις διίστανται (όπως λέμε) και ακριβώς αυτό το ερώτημα και οι πιθανές απαντήσεις –ή μάλλον οι απαντήσεις που έχουν δοθεί σ' αυτό το ερώτημα– ουσιαστικά είναι η ουσία της τυπολογίας· ανοίγουν και ορίζουν το πεδίο της γλωσσικής τυπολογίας, της *γλωσσολογικής τυπολογίας* ακριβέστερα.

Στην καρδιά της τυπολογίας είναι το ερώτημα: "τι είναι *γλωσσικό καθολικό*". Θα θυμάστε τον όρο *καθολική γραμματική* ως το *γλωσσικό όργανο καθεαυτό, ως το σύνολο των χαρακτηριστικών της γλώσσας καθεαυτής*. Τι είναι το **καθολικό χαρακτηριστικό**; το καθολικό χαρακτηριστικό δεν είναι ένα χαρακτηριστικό που έχουν σώνει και καλά όλες οι ανθρώπινες γλώσσες· αυτό είναι παρανόηση. Γλωσσικό καθολικό είναι αυτό το οποίο *μπορεί* να αποτελεί στοιχείο μιας ανθρώπινης γλώσσας –θυμηθείτε πώς μιλήσαμε για τους δυνατούς κανόνες στην προηγούμενη ενότητα–, ας το επεκτείνουμε πέρα από τους γραμματικούς κανόνες ως τα στοιχεία, τα χαρακτηριστικά που μπορούν να έχουν οι ανθρώπινες γλώσσες· αυτά είναι τα γλωσσικά καθολικά. Επαναλαμβάνω: **γλωσσικό καθολικό δεν είναι** –δεν ισχυριζόμαστε ότι είναι– **κάποιο χαρακτηριστικό, κάποιο στοιχείο που έχουν απαραίτητως όλες οι ανθρώπινες γλώσσες.**

Θα φέρω ένα παράδειγμα για να κατανοήσουμε τα γλωσσικά καθολικά. **Τα γλωσσικά καθολικά** είναι λίγο σαν να κοιτάμε ανθρώπινα πρόσωπα και να προσπαθούμε να πάρουμε μία εικόνα: "τι είναι κοινό σε όλα τα ανθρώπινα πρόσωπα" και "τι είναι δυνατό να βρίσκεται πάνω σε ένα ανθρώπινο πρόσωπο". Παραδείγματος χάρη, έχουν όλα τα πρόσωπα πηγούνι; αν δούμε ένα ανθρώπινο πρόσωπο, θα έχει οπωσδήποτε πηγούνι; θα έχει οπωσδήποτε μύτη; Επιπλέον, αντιλαμβανόμαστε ότι πολλά ανθρώπινα πρόσωπα έχουν λακκάκια, αυτό είναι ένα φυσιολογικό καθολικό –αν θέλετε– όχι επειδή όλοι οι άνθρωποι έχουμε λακκάκια, αλλά επειδή το να έχουμε λακκάκια (εδώ), είναι κάτι το οποίο είναι εφικτό, είναι δυνατό. Μ' αυτή τη μεταφορά ελπίζω να γίνει λίγο πιο κατανοητό τι εννοούμε όταν λέμε

γλωσσικά καθολικά. Γλωσσικά καθολικά εννοούμε τα χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να αποτελούν στοιχεία της ανθρώπινης γλώσσας. Τώρα, αν υπάρχουν γλωσσικά καθολικά τα οποία είναι υποχρεωτικά σε κάθε ανθρώπινη γλώσσα –και έχουμε πολύ καλές υποψίες, παραπάνω από υποψίες, έχουμε στοιχεία ότι υπάρχουν–, τότε αυτά θα είναι βεβαίως γλωσσικά καθολικά· θα είναι στοιχεία τα οποία μοιράζονται όλες οι ανθρώπινες γλώσσες.

Στην αναζήτησή μας, στη μελέτη μας σχετικά με τα γλωσσικά καθολικά είναι απαραίτητο να ξεκινήσουμε από τη θεμελιώδη και πάρα πολύ επιδραστική εργασία του Joseph Greenberg (Τζόζεφ Γκρίνμπεργκ). Ο Τζόζεφ Γκρίνμπεργκ, ο *πατέρας* της σύγχρονης τυπολογίας, μαζί με τον Noam Chomsky (Νόαμ Τσόμσκι) και τον William Labov (Ουίλιαμ Λαμπόβ) θεωρούνται οι ιδρυτές της σύγχρονης γλωσσολογίας. Αν δηλαδή ο Ferdinand de Saussure (Φερντινάν ντε Σωσσύρ), όπως είπαμε στην πρώτη ενότητα, είναι ο *πατέρας* της σύγχρονης γλωσσολογίας, η γλωσσολογία όπως την αντιλαμβανόμαστε μετά τις αρχές της δεκαετίας του '60 είναι αυτή που είναι χάρη σε αυτούς τους τρεις: τον Τσόμσκι, τον Λαμπόβ και τον Γκρίνμπεργκ· όχι μόνο η θεωρητική γλωσσολογία αλλά οι γλωσσικές επιστήμες –η γλωσσολογία στο σύνολό της (καλύτερα)– γιατί ο Λαμπόβ είναι κοινωνιογλωσσολόγος. Η δουλειά του Γκρίνμπεργκ ήταν ιδιοφυής και πολύ απλή. Ο Γκρίνμπεργκ συγκέντρωσε ένα *σώμα*, ένα *corpus γλωσσών* –τις οποίες επέλεξε με κριτήρια που θα συζητήσουμε αργότερα– και πήρε αυτές τις γλώσσες, *κοίταξε κάποια χαρακτηριστικά τους και προσπάθησε να βρει συσχετισμούς· αυτούς τους συσχετισμούς τους διατύπωσε με στατιστικό τρόπο*. Προσπάθησε δηλαδή να ανακαλύψει *καθολικά*, όχι ως χαρακτηριστικά όλων των ανθρωπίνων γλωσσών ανεξαιρέτως, κάτι που –όπως είπα και πριν– δεν είναι απαραίτητο, αλλά ως πολύ ισχυρούς συσχετισμούς.

Για παράδειγμα, ένα από τα καθολικά του Γκρίνμπεργκ είναι το εξής: *“Με συχνότητα συντριπτικώς μεγαλύτερη της τυχαίας”* –προσέξτε τη διατύπωση, μας δίνει μοτίβα, μας δίνει στατιστικούς συσχετισμούς, *δεν μας δίνει απόλυτα χαρακτηριστικά τα οποία ντε και καλά θα είναι καθολικά*– *“οι γλώσσες με σειρά όρων [YAP] υποκείμενο/αντικείμενο/ρήμα θα έχουν προθέσεις που θα ακολουθούν την ονοματική φράση”* [02:26]. Τι εννοώ; Δείτε μία γλώσσα όπως τα ελληνικά. Η σειρά των όρων στα ελληνικά είναι: είτε [02:49] [PYA] ρήμα/υποκείμενο/αντικείμενο, είτε [YPA] υποκείμενο/ρήμα/αντικείμενο (οι απόψεις δίστανται). Σε μια γλώσσα σαν τα ελληνικά έχουμε προθέσεις πριν την ονοματική φράση. Θα πούμε π.χ. [΄σαν ψάρι] [03:02]· ας πούμε ότι το [΄σαν] είναι πρόθεση. Σε μια γλώσσα όπως τα τουρκικά, που η σειρά των όρων είναι [YAP] υποκείμενο/αντικείμενο/ρήμα [03:15] –δηλαδή το ρήμα είναι στο τέλος και το αντικείμενο προηγείται– η ίδια έκφραση θα είναι: [balik gibi] [03:26] (μπαλούκ γκιμπί), [΄ψάρι σαν] [03:30]. Το καθολικό, όπως το διατυπώνει ο Γκρίνμπεργκ, είναι ότι γλώσσες που έχουν αυτή τη σειρά των όρων [03:36] [YAP], όπως τα [τούρκικα] [03:40], με συχνότητα συντριπτικώς μεγαλύτερη της τυχαίας θα έχουν προθέσεις [03:46] οι οποίες θα ακολουθούν την ονοματική φράση – εδώ πέρα το ουσιαστικό [balik] [΄ψάρι]. Με αυτόν τον τρόπο ο Γκρίνμπεργκ, διερευνώντας ένα ευρύ φάσμα γλωσσικών χαρακτηριστικών *(γραμματικών χαρακτηριστικών)* – *δεν μπορούν να υπάρχουν καθολικά όσον αφορά τις λέξεις*, τουλάχιστον όχι με τον τρόπο που έχουμε στη γραμματική) *κατάφερε να φτιάξει –να ορίσει, αν θέλετε– το πεδίο δίνοντάς μας περιοχές τις οποίες μπορούμε και πρέπει να διερευνήσουμε*. Φυσικά από τη δεκαετία του '60 μέχρι σήμερα οι τυπολογικές σπουδές έχουν

προχωρήσει πάρα πολύ. Και δεν είναι όλοι ικανοποιημένοι με αυτόν τον τρόπο ανεύρεσης καθολικών χαρακτηριστικών. Σημασία όμως έχει ότι **οι στατιστικοί συσχετισμοί του Γκρίνμπεργκ, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, έχουνε βρεθεί να ισχύουν.** Με άλλα λόγια, αργότερα, μελέτες οι οποίες έπιασαν και είδαν περισσότερες γλώσσες ή κοίταξαν ζητήματα σε περισσότερο βάθος, τις περισσότερες φορές βρήκαν ότι καταρχήν –αν μη τι άλλο– ο Γκρίνμπεργκ έπιασε κάποιους συσχετισμούς οι οποίοι έχουν σημασία και μας αποκαλύπτουν κάτι σχετικά με το τι είναι δυνατό στην ανθρώπινη γλώσσα, σχετικά με το **ποιοι είναι οι δυνατοί κανόνες, σχετικά με το ποια είναι τα γλωσσικά καθολικά.** Αλλά θα συνεχίσουμε για αυτό το ζήτημα σε βάθος.

Άλλοι τυπολόγοι, σε αντίθεση με αυτό που κάνει ο Γκρίνμπεργκ και οι συνεχιστές του, δεν αρκούνται στην ανεύρεση καθολικών τα οποία θα διατυπώνουν ως *στατιστικούς συσχετισμούς*, δηλαδή με λεκτικά όπως: “με *συχνότητα συντριπτικώς μεγαλύτερη της τυχαίας*”. Πολλή τυπολογική δουλειά έχει γίνει για την ανεύρεση καθολικών (απόλυτων καθολικών, ας το πω έτσι) *δηλαδή, πράγματι, των χαρακτηριστικών που διακρίνουν όλες τις ανθρώπινες γλώσσες*. Αντί δηλαδή να προσπαθούν να δουν τι είναι το συνηθισμένο ή το *αμαρκάριστο* όπως λέμε στη γλωσσολογία... Είδαμε πριν ότι η σειρά: υποκείμενο/αντικείμενο/ρήμα συνηθίζει να πηγαίνει με προθέσεις οι οποίες ακολουθούν το ουσιαστικό. Αντί λοιπόν να αρκεστούν σε αυτό, πάρα πολλοί τυπολόγοι και πάρα πολλοί θεωρητικοί, οι οποίοι προσπαθούν να παντρέψουν τη θεωρία με την τυπολογία, *προσπαθούν να ανεύρουν απόλυτα καθολικά*.

Αυτά τα απόλυτα καθολικά, δηλαδή *χαρακτηριστικά όλων των ανθρωπίνων γλωσσών*, χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: σε *καθολικά υλικού* [1:29] και σε *καθολικά δομής* [01:33]. Ας ξεκινήσουμε με τα καθολικά υλικού. Ένα ερώτημα σχετικά με καθολικά υλικού θα ήταν “*κατά πόσο όλες οι ανθρώπινες γλώσσες έχουν [ουσιαστικά] και [ρήματα]*” [01:55]. Η απάντηση παρεμπιπτόντως μάλλον είναι ναι. Ένα άλλο ερώτημα, όσον αφορά τα καθολικά υλικού, δηλαδή *στοιχεία –όχι δομικές δυνατότητες αλλά στοιχεία της γλώσσας–* που βρίσκουμε σε όλες τις γλώσσες θα ήταν λ.χ. “*κατά πόσον όλες οι ανθρώπινες γλώσσες διαθέτουν [γραμματικό γένος]*” [02:26]. Βεβαίως η απάντηση είναι αρνητική [02:30]. *Υπάρχουν γλώσσες χωρίς [γένος γραμματικού γένους]* – τα τούρκικα που αναφέραμε πριν είναι μια περίπτωση.

Στην αναζήτησή μας για καθολικά υλικού –όπως θα δούμε παρακάτω, στο μάθημα της *εισαγωγής στη θεωρητική γλωσσολογία*– πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι ξέρουμε τι ψάχνουμε και ακόμα περισσότερο πού θα το βρούμε, θα επανέλθουμε σε αυτό· ελπίζω όμως να σας έδωσα μια ιδέα. *Ένα άλλο καθολικό υλικού θα ήταν κατά πόσο όλες οι γλώσσες διαθέτουν φωνήεντα* – και αυτό ακούγεται αστείο [03:10]· θα μου πείτε: αν δεν διαθέτουμε φωνήεντα, τότε πώς μπορούμε να τις προφέρουμε; Η απάντηση είναι ότι αν μια γλώσσα διαθέτει μόνο ένα φωνήεν, ας πούμε /ə/, το οποίο αναλόγως με το πού βρίσκεται προφέρεται ελαφρώς διαφορετικά, τότε δεν μιλάμε για ρεπερτόριο φωνηέντων, μιλάμε για έναν φθόγγο, ας πούμε το /ə/ – που το λέμε schwa – το οποίο αναλόγως με το πού βρίσκεται προφέρεται λίγο διαφορετικά. Οπότε το ερώτημα: “*κατά πόσο ένα καθολικό υλικού όπως το φωνήεν, δηλαδή η διάκριση σε φωνήεντα πιο συγκεκριμένα, υπάρχει σε όλες τις γλώσσες*”, είναι ένα σοβαρό ερώτημα. Η απάντηση είναι μάλλον ναι· *μάλλον όλες οι γλώσσες διακρίνουν τουλάχιστον τρία φωνήεντα*. Αυτά σχετικά με τα καθολικά υλικού.

Τι θα ήταν τα *καθολικά δομής*; Τα καθολικά δομής θα ήταν *δομές συντακτικές*, γραμματικές εν γένει –μάλλον όχι μορφολογικές, γιατί οι γλώσσες διαφέρουν πολύ όσον αφορά τη μορφολογία τους–, οι οποίες να βρίσκονται παντού. Παραδείγματος χάριν, “*έχουν όλες οι ανθρώπινες γλώσσες αναφορικές προτάσεις;*” [04:27] Με άλλα λόγια, σε όλες τις ανθρώπινες γλώσσες έχω το ισοδύναμο του ‘που είδα προχθές’; “Ο άνθρωπος που είδα προχθές είναι ο άντρας της

αδερφής μου” (κάτι τέτοιο). Εδώ πέρα όπως αντιλαμβάνεστε **δεν μιλάμε για συστατικά**, **δεν μιλάμε για υλικά** (φωνήεντα, ουσιαστικά, ρήματα, οτιδήποτε) αλλά **μιλάμε για δομές**. Και το ερώτημα είναι: “όντως όλες οι ανθρώπινες γλώσσες έχουν αναφορικές προτάσεις;” Υπάρχουν ανθρώπινες γλώσσες, παραδείγματος χάρη, που αντί για να πουν “Ο άνθρωπος που είδα προχθές είναι ο άντρας της αδερφής μου” να λένε “Είδα έναν άνθρωπο προχθές, είναι ο άντρας της αδερφής μου”; Υπάρχουν γλώσσες που πρέπει να διατυπώσουν έτσι αυτή τη σημασία γιατί **δεν έχουν αναφορικές προτάσεις**; Αυτό είναι ανοικτό ερώτημα και πάλι η απάντηση φαίνεται να είναι ότι **όντως όλες οι ανθρώπινες γλώσσες έχουν αναφορικές προτάσεις**. Βέβαια, εδώ πέρα και πάλι, μπαίνει το ζήτημα τι εννοούμε όταν λέμε αναφορικές προτάσεις, γιατί μπορεί να διαφέρουν πολύ οι αναφορικές προτάσεις από γλώσσα σε γλώσσα και δεύτερον τι εννοούμε ακριβώς όταν λέμε ότι “όλες οι γλώσσες διαθέτουν αναφορικές προτάσεις”.

Αυτές οι διερευνήσεις, αυτά τα ερωτήματα πιο συγκεκριμένα, δεν μπορούν να απαντηθούνε χωρίς θεωρία, χωρίς να υπάρχει από πίσω **μια γλωσσική θεωρία**, η οποία επακριβώς –ή λιγότερο επακριβώς ενδεχομένως– θα καθορίζει τι είναι αναφορική πρόταση, τι είναι ουσιαστικό, τι είναι ρήμα, τι είναι φωνήεν· σας υπενθυμίζω, φωνήεντα δεν είναι σώνει και καλά αυτά που φωνάζουν δυνατά, αλλά πρέπει να οριστούνε μέσα από τη φωνολογία· θα τα δούμε αυτά με σχετική λεπτομέρεια αργότερα.

Είπα πριν ότι ο Γκρίνπεργκ, αλλά και οι τυπολόγοι μετά από αυτόν, επιλέγουν προσεκτικά τις γλώσσες που θα συγκρίνουν. Γιατί συμβαίνει αυτό; Συμβαίνει αυτό γιατί **γλώσσες που έχουν κοινή καταγωγή, αλλά και γλώσσες που μιλιούνται στην ίδια γεωγραφική περιοχή, τείνουν να μοιάζουν μεταξύ τους**. Από τον πολύ συγχρωτισμό στο τέλος (μοιάζουνε), καταλήγουν να έχουν πολλές ομοιότητες.

Θέλω να σας δείξω έτσι πιο καθαρά, με περισσότερη σαφήνεια, τι εννοώ, και για να το κάνω αυτό θα σας δείξω έναν χάρτη [00:43], ο οποίος μάλλον θα ξενίσει τους περισσότερους από εσάς. Εδώ πέρα έχουμε έναν χάρτη της Κεντρικής Ασίας και μέρους της Νότιας Ασίας. Εδώ είναι η Τουρκία [00:52], η Ρωσία, το Ιράν [00:55], το Πακιστάν (όλο αυτό περίπου)· το Αφγανιστάν [01:00], το Πακιστάν, όλο εδώ πέρα (δεν υπάρχει η λέξη Πακιστάν) [01:05] και οι διάφορες δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας: Τουρκμενιστάν [01:09], Ουζμπεκιστάν [01:10], Κιργισία [01:12], Τατζικιστάν [01:13] κ.λπ. Αυτό το οποίο ξενίζει βλέποντας έναν τέτοιο χάρτη είναι ότι **οι γλώσσες της περιοχής – αυτός είναι ένας γλωσσικός χάρτης– ελάχιστα συμπίπτουν με τα πολιτικά σύνορα**.

Όταν μιλάμε για γλώσσες, ιδίως όσοι είμαστε Ευρωπαίοι και έχουμε μεγαλώσει σε εθνικά κράτη, **τείνουμε να πιστεύουμε ότι αντιστοιχεί μία γλώσσα σε ένα κράτος**. Αυτό κάθε άλλο παρά ισχύει στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου. Θα σας φέρω ένα παράδειγμα: δείτε το Ιράν [01:46]. Ότι είναι με μπλε, αυτές οι περιοχές που είναι με μπλε, είναι τα φαρσί, τα περσικά (ας το πούμε έτσι). Εδώ με σκούρο μοβ βλέπετε τα κουρδικά, και πάρα πολλές άλλες γλώσσες. Αντιλαμβάνεστε λοιπόν ότι όταν θέλω να κάνω τυπολογικές μελέτες είναι απαραίτητο να έχω υπόψη μου πού μιλιούνται αυτές οι γλώσσες. Τα κουρδικά [02:13] και τα φαρσί μιλιούνται εδώ σε αυτή την περιοχή [02:16], όπου βλέπετε μπλε, αλλά ακόμα και στο Αφγανιστάν μέχρι και το Τατζικιστάν· είναι συγγενικές γλώσσες. Μάλιστα τα κουρδικά και τα φαρσί είναι συγγενικές γλώσσες μεταξύ τους και μακρινοί συγγενείς των υπόλοιπων ινδοευρωπαϊκών γλωσσών. Αντιλαμβάνεστε ότι αν ξεκινήσουμε να μελετήσουμε τις ιδιότητες των γλωσσών αυτών, επειδή μιλιούνται κοντά η μια στην άλλη, θα έχουμε προβλήματα γιατί θα **έχουν ήδη πάρα πολλές ομοιότητες**, οπότε εκεί που εμείς θα ψάχνουμε να βρούμε χαρακτηριστικά καθολικά, θα βρίσκουμε χαρακτηριστικά που είναι το τοπικό χρώμα, αν θέλετε, το “κουλέρ λοκάλ” – και θα εξηγηθώ.

Το πιο ενδιαφέρον όμως είναι το εξής: Ότι αυτές οι γλώσσες, όπως (ας πούμε) τα φαρσί και τα κουρδικά [03:09], μιλιούνται πάνω κάτω στην ίδια περιοχή με τις καυκασιανές γλώσσες, εδώ στον Καύκασο [03:14] –οι οποίες δεν ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τα κουρδικά και τα φαρσί–, αλλά και με άλλες πολλές γλώσσες, οι πιο γνωστές από αυτές είναι οι τουρκικές γλώσσες, όπως τα αζερικά [03:30], τα τουρκικά, τα ουζμπεκικά [03:33], τα καζαχικά [03:35] κ.ο.κ. Το γεγονός ότι γλώσσες με πολύ διαφορετική καταγωγή, όπως τα καζαχικά, τα ουζμπεκικά και τα τουρκικά (που είναι τουρκικές γλώσσες), ινδοευρωπαϊκές γλώσσες (όπως τα ιρανικά και τα κουρδικά) και καυκασιανές

γλώσσες (οι οποίες είναι από μόνες τους ένας μικρόκοσμος, να το πω έτσι), το γεγονός ότι όλες αυτές οι γλώσσες μιλιούνται σε μία γεωγραφική περιοχή, συνεπάγεται ότι θα έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά –όπως είπα στην αρχή– από τον συγχρωτισμό μεταξύ τους.

Αυτό γίνεται πάρα πολύ φανερό όταν κοιτάμε [έναν χάρτη] –και εδώ ένας χάρτης της Ευρώπης [04:14]– με την ίδια λογική, δηλαδή με τη λογική των γλωσσών, βλέπετε ότι τα χρώματα εδώ είναι πιο ομοιόμορφα κυρίως λόγω των δύο αιώνων εθνικών κρατών. Τα εθνικά κράτη –τα κράτη που προέκυψαν, αν θέλετε, από τη Γαλλική Επανάσταση και τη Νεωτερικότητα– έχουν ομογενοποιήσει γλωσσικά την κατάσταση μέσα στα σύνορά τους λίγο-πολύ με [04:42] εξαιρέσεις φυσικά όπως η Ελβετία [04:43], η Ρωσία [04:45], η Τουρκία βεβαίως [04:47], η Ισπανία [04:50] και οι βόρειες παρυφές των σκανδιναβικών χωρών [04:52]. Οπουδήποτε αλλού έχουμε μία λίγο πολύ **μονόγλωσση κατάσταση**.

Το ενδιαφέρον είναι ότι όταν κοιτάμε γεωγραφικά τις περιοχές, [π.χ.] όταν κοιτάξουμε τα Βαλκάνια [05:08] (να μία καλή περίπτωση: τα Βαλκάνια) συμβαίνει το εξής: Στα Βαλκάνια μιλιούνται τα ελληνικά, διάφορες σλαβικές γλώσσες, αλβανικά και ρουμάνικα. Τα ρουμάνικα είναι ρομανική γλώσσα, τα αλβανικά κανείς δεν είναι σίγουρος από πού προέρχονται, οι σλαβικές γλώσσες είναι σλαβικές και τα ελληνικά είναι “μοναχά και ανάδελφα” όπως μας είπαν περίπου πριν τρεις δεκαετίες και ισχύει όσον αφορά τη γλώσσα. Το ενδιαφέρον είναι ότι **οι βαλκανικές γλώσσες, παρότι έχουν προέλευση από τουλάχιστον τρεις διαφορετικές οικογένειες γλωσσών, επειδή μιλιούνται στην ίδια περιοχή έχουν καταλήξει να έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά**. Παραδείγματος χάριν **δεν έχουν απαρέμφατα** [05:50], και αυτό είναι ένα *πεςκέσι* που άφησε η ελληνική γλώσσα σε γλώσσες όπως τα αλβανικά, τα σλαβομακεδονικά, τα βουλγάρικα, οι νότιες διάλεκτοι των σερβικών και κάποιες διάλεκτοι της ρουμανικής. Άρα εδώ πέρα βλέπετε ότι το “*κουλέρ λοκάλ*”, το *τοπικό χρώμα*, η γεωγραφική εντοπιότητα μπορεί να οδηγήσει στη διασπορά χαρακτηριστικών, τα οποία κάθε άλλο παρά καθολικά είναι.

Φανταστείτε ένας Έλληνας γλωσσολόγος να προσπαθήσει να δει αν η έλλειψη απαρεμφάτων, δηλαδή οι προτάσεις με ‘να’ (γιατί **στα ελληνικά χρησιμοποιούμε προτάσεις με ‘να’ αντί για απαρέμφατο** – στα νέα ελληνικά), φανταστείτε λοιπόν να προσπαθήσει να δει αν αυτό είναι καθολικό χαρακτηριστικό των ανθρωπίνων γλωσσών και να μελετήσει αλβανικά, σλαβομακεδονικά, βουλγάρικα, κάποιες διαλέκτους των σερβικών και τα ρουμάνικα και να αποφανθεί: “ναι, ρε παιδιά, καμία από αυτές τις γλώσσες δεν διαθέτει απαρέμφατα, άρα μάλλον είναι καθολικό το χαρακτηριστικό”. Θα έχει περιπέσει σε **πλάνη, η οποία πλάνη θα είναι γεωγραφικού, ας το πούμε, χαρακτήρα**.

Ένα λοιπόν πρόβλημα που έχουμε όταν κάνουμε **τυπολογικές μελέτες** είναι **να μην παίρνουμε πάρα πολλές γλώσσες απ' την ίδια γεωγραφική περιοχή**—όπως είδαμε πριν—, **γιατί αυτές οι γλώσσες θα έχουν ομοιότητες μεταξύ τους, οι οποίες θα οφείλονται στον μακροχρόνιο συγχρωτισμό μεταξύ τους.**

Ας δούμε τώρα ένα άλλο είδος προβλήματος που μπορεί να αντιμετωπίσουμε όταν κάνουμε τυπολογικές μελέτες. Εδώ [00:30] βλέπουμε έναν χάρτη του κόσμου, αυτός ο χάρτης του κόσμου έχει το χαρακτηριστικό ότι δεν δείχνει τα πολιτικά σύνορα—δεν είναι πολιτικός χάρτης— αλλά δείχνει τις **γλωσσικές οικογένειες**. Βλέπετε ότι είναι μια τελείως διαφορετική εικόνα. Με μπλε [00:50] είναι οι ρομανικές γλώσσες—οι λατινογενείς γλώσσες (οπότε βλέπετε όλη εδώ η νότια Αμερική είναι μπλε)—, με κόκκινο [00:56] είναι οι γερμανικές γλώσσες (γερμανικά και η παρέα τους), σκανδιναβικές γλώσσες [00:59], αγγλικά [στο Η.Β.], αγγλικά βεβαίως [και στις ΗΠΑ] κ.ο.κ. Οι ιρανικές γλώσσες βρίσκονται εδώ πέρα [01:13], οι τουρκικές βρίσκονται εδώ με γκρι [01:15], οι ινδικές γλώσσες (οι γλώσσες της βόρειας Ινδίας) [01:20], οι δραβιδικές γλώσσες (οι γλώσσες της νότιας Ινδίας) [01:24], τα κινέζικα [01:25], [τα] μογγολικά [01:26], [τα] μπαντού [01:28], [οι] σημιτικές γλώσσες, όπως τα εβραϊκά και τα αραβικά [που] είναι με πορτοκαλί κ.ο.κ.

Το ενδιαφέρον είναι ότι **γλώσσες με κοινή καταγωγή τείνουν να έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά**. Και ας φέρω ένα παράδειγμα το οποίο είναι αρκετά χτυπητό: οι γλώσσες που μιλιούνται στην Πολυνησία [01:53], στην Ινδονησία [01:54], αλλά και στη Μαδαγασκάρη [01:55] (οπότε: Πολυνησία και Ειρηνικό, Ινδονησία, Φιλιππίνες, Μαλαισία και στη Μαδαγασκάρη), ανήκουν όλες στην αυστρονησιανή οικογένεια (με καφέ σε αυτόν τον χάρτη)· παρότι μιλιούνται χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά η μία από την άλλη—δείτε η Μαδαγασκάρη είναι εδώ, η Ινδονησία, η Μαλαισία, οι Φιλιππίνες είναι εδώ, και φυσικά ο Ειρηνικός είναι ο Ειρηνικός [02:23]—παρ' όλα αυτά αυτές οι γλώσσες έχουν κοινά χαρακτηριστικά γιατί έχουν κοινή καταγωγή, έχουν έναν κοινό πρόγονο. Αντιλαμβάνεστε λοιπόν ότι και πάλι αν θέλω να ξεκινήσω να μελετήσω τα *καθολικά* της ανθρώπινης γλώσσας και συγκρίνω τα μαλαγάσι—όπως λέγεται η γλώσσα της Μαδαγασκάρης— με (ας πούμε) μια από τις γλώσσες των Φιλιππινών, λ.χ. τα ταγκάλογκ (που είναι και η μεγαλύτερη γλώσσα), θα βρω πάρα πολλές ομοιότητες και θα καταλήξω να πιστεύω ότι *οκ ναι*, αυτά πρέπει να είναι καθολικά χαρακτηριστικά.

Αντίστοιχα ζητήματα εγείρουν οι σημιτικές γλώσσες, δηλαδή τα αραβικά (βλέπετε εδώ την πορτοκαλί έκταση) [03:05] τα εβραϊκά αλλά και τα αμχαρικά και τις άλλες γλώσσες της Αιθιοπίας (τα αμχαρικά μάλλον είναι με πράσινο εδώ πέρα [03:20], παρότι είναι και αυτά σημιτική γλώσσα). Εδώ πέρα τι συμβαίνει; Συμβαίνει το εξής: αυτές οι γλώσσες επειδή έχουν κοινή καταγωγή, ανήκουν στην ίδια οικογένεια, έχουν όλες, λ.χ. *ρίζες* με τρία σύμφωνα· όλες οι λέξεις (ας το πω έτσι) είναι *χτισμένες πάνω σε σκελετούς τριών συμφώνων*, αυτό ισχύει για τα αραβικά, για τα

εβραϊκά και για τα αμχαρικά – σε μικρότερο βαθμό γιατί τα αμχαρικά έχουν έρθει σε επαφή με άλλες αφρικανικές γλώσσες.

Αν λοιπόν ξεκινήσω να μελετάω το *πώς χτίζονται οι λέξεις*, τη μορφολογία όπως σας είπα, αν μελετήσω λ.χ. αραβικά, εβραϊκά και αμχαρικά, θα καταλήξω στο συμπέρασμα ότι: ναι, έτσι χτίζονται οι λέξεις. Το οποίο φυσικά θα είναι λάθος, γιατί λόγου χάρη [αν μελετήσει κάποιος] το *πώς χτίζονται και σχηματίζονται οι λέξεις στα κινέζικα* [04:14] ή στις πολυάριθμες γλώσσες του Αμαζονίου και της Νότιας Αμερικής [04:17] –βλέπετε εδώ διάφορες νησίδες μέσα στην πλημμυρίδα του ισπανόφωνου αποικισμού και του πορτογαλόφωνου αποικισμού– θα καταλήξει σε πολύ διαφορετικά συμπεράσματα.

Τι θέλω να πω με όλα αυτά; Όταν κάνουμε τυπολογικές μελέτες, πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι *δεν παίρνουμε γλώσσες από την ίδια γεωγραφική περιοχή*, γιατί όπως είπα ο μακραίωνος συγχρωτισμός μεταξύ τους τις κάνει να μοιάζουνε –παράδειγμα έλλειψη απαρεμφάτων στα Βαλκάνια–, *και παράλληλα πρέπει να είμαστε βέβαιοι ότι εξισορροπούμε κάπως την καταγωγή τους*, δηλαδή ότι *παίρνουμε γλώσσες με διαφορετική καταγωγή*, να μην είναι όλες ινδοευρωπαϊκές ή να μην είναι κυρίως μπαντού (εδώ [05:04] το γκρι) ή να μην είναι κυρίως αυστρονησιανές, ώστε να μπορούμε να δούμε πράγματι τι είναι κοινό στις ανθρώπινες γλώσσες και όχι τι είναι κοινό σε μια συγκεκριμένη γλωσσική οικογένεια.

V3.2.1 Πόσο βαθιά πρέπει να σκάσουμε για να μελετήσουμε τη γλωσσική ποικιλότητα;

<https://youtu.be/Yi-2JMSwprA>

////////////////////////////////// απομαγνητοφώνηση | Diamant + αντιπαράβολή | Rico . //////////////////////////////////

Είδαμε λοιπόν ότι, μεθοδολογικά μιλώντας, όταν κάνουμε τυπολογία –όταν προσπαθούμε να ανεύρουμε γλωσσικά καθολικά– πρέπει να βεβαιωθούμε ότι δεν περνάμε για καθολικό ένα [γεωγραφικά κυρίαρχο χαρακτηριστικό] [00:19], όπως την έλλειψη απαραιτήτων π.χ. στα Βαλκάνια, και παράλληλα ότι δεν περνάμε για καθολικό χαρακτηριστικό ένα [κληρονομημένο χαρακτηριστικό] [00:40] – δηλαδή ένα χαρακτηριστικό το οποίο βρίσκεται σε γλώσσες με κοινή καταγωγή. Αυτό λίγο πολύ είναι νομίζω προφανές πλέον.

Ο λόγος που δεν θέλουμε κάτι τέτοιο είναι αντίστοιχος με τον λόγο που δεν θα θέλαμε, αν κάναμε μία τυπολογία του ανθρώπινου προσώπου, να μελετήσουμε ανθρώπους μόνο αφρικανικής καταγωγής ή ανθρώπους που ζούνε μόνο στη νότια Αμερική, ανεξαρτήτως καταγωγής. Στην πρώτη περίπτωση γιατί θα είχαμε κληρονομημένα χαρακτηριστικά [01:29], δηλαδή τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που έχουν οι άνθρωποι και οι φυσιογνωμίες αφρικανικής καταγωγής· στη δεύτερη περίπτωση –της Νότιας Αμερικής– γιατί θα μιλάγαμε για χαρακτηριστικά τα οποία ενδεχομένως είναι γεωγραφικώς κυρίαρχα [01:42], παρότι οι άνθρωποι εκεί πέρα μπορεί να προέρχονται από διαφορετικές φυλές κ.ο.κ. Αυτό είναι το πρώτο ζήτημα.

Το δεύτερο ζήτημα όταν κάνουμε τυπολογία είναι κατά πόσο έχουμε μελετήσει σωστά τις γλώσσες που θα συγκρίνουμε –τις γλώσσες που θα σκάσουμε (αν θέλετε)– για να δούμε τα χαρακτηριστικά τους, ώστε να μπορέσουμε να τα κωδικοποιήσουμε και να τα συγκρίνουμε με τα χαρακτηριστικά άλλων γλωσσών. Το παράδειγμα που δίνουμε συνήθως εδώ πέρα, είναι το εξής: Όπως είδατε στο καθολικό του Γκρίνμπεργκ σχετικά με τη σειρά των όρων και τον συσχετισμό του όρου [02:40] [YAP] υποκείμενο/αντικείμενο/ρήμα, με προθέσεις μετά το ουσιαστικό, και σας είχα δώσει για παράδειγμα το τούρκικο [02:47] [balık gibi] (ψάρι σαν), εδώ πέρα κοιτάμε πολύ επιφανειακές πτυχές της γλώσσας. Η σειρά των όρων, δηλαδή αν πηγαίνει πρώτο το υποκείμενο ή μετά το ρήμα, αν πηγαίνει πρώτα το αντικείμενο ή αν πηγαίνει το αντικείμενο μετά το ρήμα, αυτά είναι πολύ επιφανειακές –και πολύ εύκολο να μελετηθούν– πτυχές της γλώσσας. Όπως επίσης φυσικά κι αν έχει μια γλώσσα προθέσεις από δω [03:20] ή αν έχει προθέσεις από δω [03:24], πριν ή μετά το ονομαστικό σύνολο. Το ερώτημα είναι κατά πόσο μπορούμε να κάνουμε τυπολογία μόνο με τέτοια προφανή (να το πω έτσι), με τέτοια εύκολα, με τέτοια σε όλους ευδιάκριτα χαρακτηριστικά.

//////////////////////////////////// απομαγνητοφώνηση | fainomeno + αντιπαράβολή | sOFIArIZOPOULOU //////////////////////////////////

Το ζήτημα του πόσο βαθιά πρέπει να σκάψουμε για να είμαστε σίγουροι ότι έχουμε διατυπώσει τα σωστά καθολικά, είναι πάρα πολύ σοβαρό και είναι ένα από τα κεντρικά ζητήματα στην τυπολογική έρευνα. Όπως είπα και πριν, από τη μια μεριά υπάρχουν τυπολογικές μελέτες οι οποίες κοιτούν τα προφανή, τα εύλογα αν θέλετε, τα ξεκάθαρα χαρακτηριστικά μιας γλώσσας. Παραδείγματος χάρη, η σειρά των όρων (αν πάει πρώτο το υποκείμενο, πρώτο το ρήμα κ.λπ.) – τα είπαμε αυτά. Υπάρχουν επίσης μελέτες της τυπολογίας των γλωσσών, οι οποίες κοιτάζουν λ.χ. αν μια γλώσσα έχει αυτό το ρεπερτόριο φθόγγων (ας πούμε έτσι) ή το άλλο ρεπερτόριο των φθόγγων, δηλαδή: η τάδε γλώσσα έχει πέντε φωνήεντα, η τάδε γλώσσα έχει τρία, η άλλη έχει οκτώ, η παρακάτω έχει εικοστέσσερα· αυτή είναι τα αγγλικά, είναι η γλώσσα με τα περισσότερα φωνήεντα ή μάλλον μία από τις γλώσσες με τα περισσότερα φωνήεντα στον κόσμο. Ένας τρόπος είναι αυτός, δηλαδή κοιτάμε επιφανειακά χαρακτηριστικά.

Ένας άλλος είναι να μπούμε σε βάθος, δηλαδή πιάνουμε κάθε γλώσσα που θέλουμε να συγκρίνουμε τυπολογικά και την αναλύουμε σε βάθος. Αντιλαμβάνεστε ότι αυτό είναι δυσκολότερο, πιο χρονοβόρο και σε πάρα πολλές περιπτώσεις αδύνατο. Είτε γιατί η γλώσσα εξαφανίζεται... Είναι το μόνιμο πρόβλημα που έχουμε στην τυπολογία, προσπαθούμε να προλάβουμε τη γλωσσική εξαφάνιση. Και εδώ επισημαίνω ότι οι γλώσσες δεν εξαφανίζονται γιατί τις καταπίνουν τα αγγλικά ή οποιαδήποτε άλλη γλώσσα της παγκοσμιοποίησης, οι περισσότερες τοπικές γλώσσες πεθαίνουν γιατί αντικαθίστανται από τις τοπικές εθνικές γλώσσες. Δηλαδή οι μεγάλοι γλωσσόφθογοι δεν είναι τα αγγλικά και τα ισπανικά, αλλά είναι: τα πορτογαλικά στη Βραζιλία (που είναι η εθνική γλώσσα), τα ρώσικα στην ρωσική ομοσπονδία (που είναι η εθνική γλώσσα), οι μεγάλες γλώσσες της Ινδίας, οι οποίες εξαφανίζουν τις μικρότερες κ.ο.κ.

Ένα πρόβλημα, λοιπόν, του να κοιτάξουμε σε βάθος γλώσσες πριν τις συγκρίνουμε, είναι αυτό· ένα δεύτερο είναι ότι για να κοιτάξεις μια γλώσσα σε βάθος χρειάζεσαι χρόνια και πολλούς γλωσσολόγους, ενδεχομένως, να κοιτάξουν σε βάθος πώς είναι διαρθρωμένη η α', η β', η γ' γλώσσα. Ωστόσο δεν μπορεί κανείς να αρνηθεί ότι εδώ πέρα υπάρχει ένα πραγματικό πρόβλημα, και θα σας μιλήσω πάλι με τη μεταφορά της φυσιογνωμίας. Μπορεί κανείς να φτιάξει μια τυπολογία των φυσιογνωμιών, με όρους “κοιτάμε μύτες” (αν είναι μεγάλες, γαμφές, χοντρές, λεπτές, πλακουτσωτές, οτιδήποτε), “κοιτάμε πιγούνια” (το σχήμα τους κ.λπ.) και “κοιτάμε και λακκάκια” και φτιάχνουμε μεγάλους πίνακες στους οποίους συνοψίζουμε: πρώτον ότι όλα τα πρόσωπα έχουν μύτη, δεύτερον ότι όλα τα πρόσωπα έχουν πιγούνια (όχι απαραίτητως τόσο έντονα), τρίτον κάποια πρόσωπα έχουν λακκάκια. Αυτό είναι το αντίστοιχο του να κοιτάμε σειρά των όρων, ρεπερτόριο φωνηέντων και όλα αυτά που είπα πριν.

Μια άλλη προσέγγιση τυπολογική θα ήταν να μελετήσουμε τα οστά και τους μύες του προσώπου από τους ανθρώπους που μελετάμε, από τις φυσιογνωμίες που μελετάμε, και να προσπαθήσουμε να κάνουμε μια συγκριτική

μελέτη, μια τυπολογική μελέτη, όχι των εξωτερικών χαρακτηριστικών, αλλά αν θέλετε της ανατομικής αρχιτεκτονικής πίσω από κάθε φυσιογνωμία, δηλαδή ζυγωματικά, τα διάφορα οστά, τους μύες, τον χόνδρο στη μύτη κ.λπ. Αντιλαμβάνεστε κι πάλι ότι αυτό είναι το δύσκολο. Θα πρέπει δηλαδή να εξετάσουμε ιατρικά –να το πω έτσι– μία προς μία τις φυσιογνωμίες που θέλουμε να συγκρίνουμε. Αυτή η ένταση μεταξύ των δύο προσεγγίσεων –για την οποία θα δώσω αργότερα ένα παράδειγμα, στο αμέσως επόμενο βίντεο– είναι και το βασικό πρόβλημα στις τυπολογικές σπουδές, ότι ενδεχομένως η εύκολη λύση (ρεπερτόρια φωνηέντων, σειρά όρων) δεν δίνει αποτελέσματα σε βάθος, δεν μας δίνει τα πραγματικά καθολικά της γλώσσας.

V3.2.3 Δύο παραδείγματα: σειρά όρων (επιφάνεια), τυπολογία των άρθρων (βάθος).

<https://youtu.be/rL-jk-R2M9g>

//////////////////////////////////// απομαγνητοφώνηση | sOFIARIZOPOULOU + αντιπαράβολή | Evaggelia5 //////////////////////////////////

Ας δούμε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα τυπολογικής έρευνας βάθους και τυπολογικής έρευνας επιφανείας. Θυμηθείτε όταν σας πρωτομίλησα για τον Γκρίνπεργκ, που μιλήσαμε για τη σειρά των όρων και είπαμε ότι τα ελληνικά είναι είτε [00:21] |ΥΡΑ| υποκείμενο/ρήμα/αντικείμενο, είτε [00:24] |ΡΥΑ| ρήμα/υποκείμενο/αντικείμενο. Εκεί πέρα θα 'πρεπε να απορήσει κανείς: τι θα πει αυτό; δεν ξέρουμε για μια γλώσσα που μιλιέται τόσο εκτενώς, και μάλιστα εμείς οι ίδιοι οι φυσικοί ομιλητές της, κατά πόσον η σειρά των όρων είναι υποκείμενο/ρήμα/αντικείμενο ή ρήμα/υποκείμενο/αντικείμενο; με άλλα λόγια δεν ξέρουμε αν η σειρά των όρων είναι: ["Ο Τάκης πούλησε το σπίτι"] [00:59] ή αν είναι ["Πούλησε ο Τάκης το σπίτι"] [01:10]; Είναι πολύ ενδιαφέρον, [αλλά] θα μου πείτε: σημαίνουν ελαφρώς διαφορετικά πράγματα· κάποιοι λένε: είναι ακριβώς το ίδιο, κάποιοι λένε: α, έχει να κάνει με το αν μιλήσαμε για κάτι πριν ή τι έχουμε στο νου μας ή οτιδήποτε. Υπενθυμίζω ότι όταν μιλάμε για σειρά των όρων στην τυπολογία μιλάμε για τη βασική σειρά των όρων, δεν μιλάμε ούτε για έμφαση, ούτε για ερώτηση, ούτε για κάτι τέτοιο. Παρ' όλα αυτά, για τους περισσότερους φυσικούς ομιλητές της ελληνικής, αλλά και για τους γλωσσολόγους, είναι ένα ανοικτό ζήτημα, ας μη το πούμε φλέγον, δεν είναι πια φλέγον.

Υπάρχει πραγματικά απορία και υπάρχει πραγματικά διχογνωμία ποια από τις δύο σειρές, αυτή ή αυτή, είναι η βασική σειρά των όρων· βλέπετε ότι στην πρώτη περίπτωση το ρήμα είναι εδώ [02:11], στη δεύτερη είναι εδώ [02:13], το υποκείμενο είναι εδώ [02:15], ενώ εδώ είναι εδώ [02:17] κ.ο.κ. Να και το ρήμα μας [02:19]. Ο λόγος που υπάρχει αυτή η διχογνωμία είναι γιατί κοιτάμε κάτι πραγματικά επιφανειακό, κοιτάμε κάτι πραγματικά σύνθετο· υπάρχουνε πάρα πολλοί παράγοντες πίσω από το ποια είναι η σειρά των όρων στα ελληνικά, αντίθετα με τα αγγλικά που η στάνταρ σειρά των όρων είναι υποκείμενο/ρήμα/αντικείμενο ή αντίθετα από τα τουρκικά, που ανέφερα πριν, που η βασική σειρά των όρων είναι υποκείμενο/αντικείμενο/ρήμα, με το ρήμα στο τέλος. Εδώ πέρα λοιπόν βλέπουμε την ανάγκη –αν θέλουμε να συγκρίνουμε τα αγγλικά, τα τουρκικά και τα ελληνικά, μόλις τρεις γλώσσες– να μπορούμε σε βάθος όσον αφορά τη γραμματική της ελληνικής για να καταλάβουμε ποια θα πιανόταν ως η βασική σειρά των όρων, έτσι ώστε να συγκρίνουμε τα όμοια με τα όμοια.

Πάμε τώρα σε μία λογική τυπολογίας βάθους η λογική τυπολογίας βάθους [03:23] πηγαίνει ως εξής:

- Υπάρχουνε γλώσσες που έχουνε άρθρα, όπως τα ελληνικά (όπως είδαμε εδώ [03:30] είναι 'το' σπίτι, 'ο' Τάκης κ.λπ.).
- Υπάρχουνε γλώσσες οι οποίες δεν έχουνε άρθρα, όπως είναι τα ρώσικα, τα τουρκικά και πολλές άλλες.
- Υπάρχουνε γλώσσες που έχουνε 'κάτι' το οποίο δεν μπορούμε να ξέρουμε αν είναι άρθρο ή όχι. Παράδειγμα είναι οι μπαντού γλώσσες –είναι γλώσσες οι οποίες δεν είναι γνωστές ενδεχομένως στο ελληνικό κοινό– οι οποίες έχουνε ονοματική μορφολογία, η οποία τυπικά θεωρείται ότι είναι μορφολογία γένους, αλλά ίσως και δεν είναι ακριβώς.

Το ερώτημα είναι αν θέλουμε να δούμε μία τυπολογία του άρθρου, αν θέλουμε να δούμε π.χ. αν κάτι σαν τα άρθρα είναι καθολικό ή όχι, σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να κοιτάξουμε την επιφάνεια. Και δεν μπορούμε να κοιτάξουμε την επιφάνεια για πολλούς λόγους θα σας αναφέρω τον πιο απλό: [ο Τάκης]. Τα ονόματα στα ελληνικά παίρνουνε άρθρα, αυτό μόλις το είδαμε: “ο Τάκης” [04:35]. Τα ονόματα επίσης στα καταλανικά [en Joan] [04:49] (ο Γιάννης), στα φρισικά (τα φρισικά είναι μία γλώσσα που μιλιέται στην Ολλανδία) και σε πολλές άλλες γλώσσες –όχι πάρα πολλές– τα κύρια ονόματα παίρνουνε άρθρα. Αυτά είναι [καταλανικά] να σημειώσουμε [05:07]· μάλιστα στα καταλανικά παίρνουνε το δικό τους άρθρο [05:11], το οποίο δεν παίρνουνε τα άλλα ουσιαστικά, είναι ‘en’ αντί για ‘el’. Το ζήτημα δεν είναι εκεί πέρα, το ζήτημα είναι **κατά πόσο μπορούμε να ονομάσουμε αυτό το άρθρο οριστικό άρθρο;** *αν δηλαδή το οριστικό άρθρο είναι αυτό το οποίο μιλάει για κάτι συγκεκριμένο, έχει νόημα να μιλάμε για οριστικά άρθρα μπροστά από κύρια ονόματα;* αφού τα κύρια ονόματα είναι συγκεκριμένα έτσι κι αλλιώς.

Θα μου πείτε, αυτό είναι *φιλοσοφικό*. Δεν είναι καθόλου φιλοσοφικό· αυτό είναι ένα πολύ στάνταρ πρόβλημα στην κατανόηση και την ανάλυση της γλώσσας, όχι μόνο από θεωρητικούς γλωσσολόγους αλλά και γενικότερα, **“πού μπαίνει το άρθρο και γιατί;”** Είναι χαρακτηριστικό ότι υπάρχουνε γλώσσες όπως η κρεολή της Αϊτής (η [αϊτινή κρεολή]) [06:04] η οποία είναι μία γλώσσα που έχει τη βάση της –μία από τις βάσεις της– **στα γαλλικά**, στην οποία το οριστικό άρθρο είναι μόνο οριστικό άρθρο. Δηλαδή στην αϊτινή κρεολή όταν θες να πεις “πάω στον κουρέα”, δεν σημαίνει πάω για κούρεμα, σημαίνει πάω στον συγκεκριμένο κουρέα για τον οποίο μιλήσαμε πριν. Αυτό σημαίνει ότι εδώ πέρα υπάρχει [οριστικό άρθρο] [06:34] που είναι πραγματικά οριστικό άρθρο· δεν μπορείς να πεις στην αϊτινή κρεολή “με πονάει το στομάχι μου”, γιατί το ‘το’ είναι οριστικό άρθρο και δεν χρειάζεται να βάλεις οριστικό άρθρο για το στομάχι σου, δεδομένου ότι **εσύ ένα στομάχι θα έχεις, δεν θα μπορούσες να ‘χεις και δεύτερο**. Και πάει έτσι, δηλαδή **το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται μόνον όταν πρέπει να μιλήσουμε για κάτι συγκεκριμένο**. Σε όλες τις άλλες χρήσεις, παραδείγματος χάριν όταν μιλάμε για μέρη του σώματος ή όταν βάζουμε άρθρο –στα ελληνικά π.χ. [07:09]– μπροστά από ονόματα, εννοείται ότι δεν χρειάζεται οριστικό άρθρο. Και το ερώτημα είναι: Στην ερώτηση “ποιες γλώσσες έχουνε οριστικό άρθρο;” γίνεται να δώσουμε μία απάντηση χωρίς να ‘χουμε κοιτάξει σε βάθος το πού χρησιμοποιείται το οριστικό άρθρο στην αϊτινή κρεολή [07:27] (απάντηση: μόνο για να προσδιορίσει κάτι), στα αγγλικά ή στα γαλλικά (που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για άλλες χρήσεις) ή στα ελληνικά παραδείγματος χάριν (που το βάζουμε ακόμη και μπροστά στα κύρια ονόματα);

V3.3.1 Από το “όλα παίζουν” του Joos μέχρι τη Χαρτογραφία των Cinque και Rizzi.

<https://youtu.be/iZxNgB1FzdA>

////////// απομαγνητοφώνηση | Domenica27 + αντιπαραβολή | kpasisi //

Μέχρι στιγμής είδαμε τι είναι τυπολογία, τι είναι γλωσσικό καθολικό, τι πρέπει να προσέξουμε όταν ψάχνουμε για γλωσσικά καθολικά και πόσο βαθιά πρέπει να σκάσουμε για να βρούμε τα καθολικά μας. Μεθοδολογικά, λίγο ως πολύ, το καλύψαμε το θέμα – σε αυτό το επίπεδο τουλάχιστον. Το βασικό ερώτημα όμως που θα έχετε εσείς –και είναι και το βασικό ερώτημα της τυπολογίας– είναι: “πόσο λοιπόν διαφέρουνε γραμματικώς οι γλώσσες μεταξύ τους; ποια είναι τα όρια της γλωσσικής ποικιλότητας;” Αυτό είναι το ερώτημα, αυτό μας απασχολεί, γι’ αυτό κάνουμε τυπολογικές έρευνες, γι’ αυτό προσπαθούμε να βγάλουμε άκρη όσον αφορά τα καθολικά.

Αντιλαμβανόμαστε ότι επιφανειακά διαφέρουν πάρα πολύ. Έχεις γλώσσες οι οποίες είναι πραγματικά διαφορετικές μεταξύ τους, συμπεριφέρονται με πολύ διαφορετικούς τρόπους. Το ερώτημα είναι όμως αν πρόκειται όντως για ριζικώς διαφορετικά συστήματα ή αν πρόκειται για επιφανειακές παραλλαγές σε παρόμοια σχεδιαστικά θέματα. Σκεφτείτε τα επιβατικά αυτοκίνητα. Αν δει κανείς ένα ZAZ –δεν ξέρω πόσοι από εσάς έχετε δει ZAZ βέβαια– και δει και (τι να πω τώρα) μια Ferrari, είναι δύο πάρα πολύ διαφορετικά αυτοκίνητα, σε κάθε περίπτωση, με διαφορετικά χαρακτηριστικά, διαφορετικές προδιαγραφές, όλα διαφορετικά. Αν όμως δείτε το βασικό τους σχέδιο, είναι το ίδιο. Υπάρχει μια μηχανή εσωτερικής καύσεως, ένα σύστημα μετάδοσης κίνησης –που έχει και ένα κιβώτιο ταχυτήτων–, η κίνηση αυτή μεταδίδεται σε τέσσερις τροχούς, ή δύο τροχούς εν προκειμένω, υπάρχει ένα κάλυμμα απ’ έξω μεταλλικό και κάποιες θέσεις μέσα για τους επιβάτες, καθώς και μια περιοχή ελέγχου, ένα ταμπλό (ας πούμε) με ένα τιμόνι για να ελέγχεται το αυτοκίνητο. Άρα εδώ πέρα έχουμε το κλασικό πρόβλημα, το οποίο σχετίζεται με το πόσο βαθιά πρέπει να σκάσουμε για να δούμε που διαφέρουνε και πόσο μοιάζουν μεταξύ τους οι γλώσσες, τον βαθμό αφαίρεσης.

Οι απαντήσεις στο κατά πόσο οι γλώσσες είναι διαφορετικές παραλλαγές σε ένα βασικό σχέδιο ή είναι πραγματικά διαφορετικές μεταξύ τους, κυμαίνονται μεταξύ δύο άκρων. Στο ένα άκρο υπάρχει το περίφημο απόφθεγμα (ας το πω έτσι) του Martin Joos (Μάρτιν Τζους) [02:54], ο οποίος τη δεκαετία του '60 νομίζω –του '65 είναι το βιβλίο– είπε: “όλα παίζουν” (anything goes). Ο Τζους ανήκει σε αυτήν την κατηγορία χωρίς να είναι ο ίδιος τυπολόγος –τουλάχιστον όπως τους αντιλαμβανόμαστε σήμερα–. Είναι της σχολής ότι δεν υπάρχει όριο στη γλωσσική ποικιλότητα, ότι μια γλώσσα μπορεί να διατυπώνει οτιδήποτε. Θυμηθείτε που σας έλεγα ότι δεν υπάρχουν γραμματικές κατηγορίες βασισμένες στη μυρωδιά, στο βάρος, στο χρώμα. Κατά τον Τζους θα μπορούσαν να υπάρχουνε, τώρα αν δεν υπάρχουνε είναι άλλο καπέλο. Αυτό είναι το ένα άκρο.

Οι περισσότεροι θεωρητικοί γλωσσολόγοι, αλλά και οι περισσότεροι τυπολόγοι, διαφωνούν μαζί του. Οι θεωρητικοί γλωσσολόγοι γιατί πιστεύουμε ότι υπάρχει ένα εγγενές σχέδιο της γλώσσας – για το οποίο θα μιλήσουμε στην επόμενη ενότητα την επόμενη εβδομάδα· οι τυπολόγοι και όσοι μελετούν τη σχέση επικοινωνιακών πιέσεων πάνω στη γραμματική, δηλαδή ποιες πτυχές της επικοινωνίας διαμορφώνουν τη γλώσσα –θυμηθείτε τη συζήτηση που

είχαμε κάνει στην προηγούμενη ενότητα–, γιατί θεωρούν ότι οι επικοινωνιακές συνθήκες είναι τέτοιες, που **δεν είναι δυνατόν –κατ' αυτούς– να έχεις μια γραμματική η οποία έχει τη μυρωδιά ως γραμματική κατηγορία.**

Αυτό λοιπόν είναι το ένα άκρο, το ένα άκρο είναι επαναλαμβάνω ο Τζους [04:23]. Και το άλλο άκρο, που είναι ένα τυπολογικό πρόγραμμα που αναπτύχθηκε τον 21ο αιώνα –είναι δηλαδή σαφώς πιο πρόσφατο– είναι των Luigi Rizzi (Λουίτζι Ρίτσι) και Guglielmo Cinque (Γκουλιέλμο Τσίνκουε) [04:51], που ονομάζεται **χαρτογραφία** [04:58].

Οι **χαρτογραφικές προσεγγίσεις** ισχυρίζονται ότι **όλες ανεξαιρέτως οι γλώσσες έχουν ακριβώς τον ίδιο σκελετό·** έχουν ακριβώς τις ίδιες κατηγορίες, στην ίδια ακριβώς διάταξη. Και διαφέρουν μόνο στο **ποιες από αυτές τις κατηγορίες εκφράζονται με καταλήξεις** (να το πω έτσι) **μορφολογικά ή ποιες κατηγορίες από αυτές είναι ενεργές στη σύνταξη και ποιες όχι.** Μια εικόνα του τι εννοούμε βρίσκεται εδώ, όπου βλέπουμε [05:32] τις γνωστές μας κατηγορίες στην πρόταση: *έγκλιση* (όπως λέμε υποτακτική, οριστική κ.λπ.), *τροπικότητα*, (η τροπικότητα έχει να κάνει με δυνατότητα, πιθανότητα κ.ο.κ.), τον *χρόνο*, την *έγκλιση* (πάλι), *τροπικότητα*, *όψη*, (όψη είναι αυτό που καμιά φορά λέμε “ποιόν ενεργείας”, [αλλά] είναι άλλο πράγμα το ποιόν ενεργείας, η όψη στα ελληνικά είναι η διαφορά μεταξύ του ‘θα κλάψω’ και ‘θα κλαίω’, δηλαδή αυτό που λέμε *συνοπτικό* και *μη συνοπτικό*, ή με παλαιότερη ορολογία *στιγμιαίο* και *εξακολουθητικό*), η φωνή (όπως είναι η παθητική, ενεργητική κ.λπ.) κ.ο.κ. [06:27]

Το χαρακτηριστικό είναι αυτός ο σκελετός –γί' αυτό μιλάνε για χαρτογραφία, θεωρούν ότι **υπάρχει ένας χάρτης των ανθρώπινων γλωσσών**– οι Τσίνκουε και Ρίτσι θεωρούν ότι **είναι αμετάβλητος για όλες τις γλώσσες** και, όπως είπα, από εκεί και πέρα **κάθε γλώσσα επιλέγει αν π.χ. θα γραμματικοποιήσει** (θα κάνει γραμματική κατηγορία δηλαδή) τον *παρελθοντικό* [06:53] ή τον *πρότερο χρόνο* [06:57] ή και τους δύο ή κανέναν από τους δύο, κατά πόσο θα γραμματικοποιήσει την *τέλεια όψη* [07:07] (αυτό που λέμε *παρακείμενο*, *υπερσυντέλικο* στα ελληνικά) ή όχι, κατά πόσο θα γραμματικοποιήσει αυτό που λέμε *θαμιστική όψη* [07:17] (στα ελληνικά η **θαμιστική είναι και αυτό που είναι ζήτημα συνήθειας και αυτό το οποίο επαναλαμβάνεται** [07:26]· βλέπετε εδώ πέρα είναι αρκετά λεπτομερής η εικόνα, δηλαδή υπάρχει ένα *θαμιστικό habitual* (που σημαίνει της **συνήθειας**), ένα *θαμιστικό repetitive* (που σημαίνει **επαναληπτικό**) και υπάρχει κι ένα **επαναληπτικό** // [07:38] εδώ κάτω – είναι δηλαδή μια αρκετά λεπτομερώς αρθρωμένη πρόταση.

Μεταξύ των δύο άκρων, δηλαδή του Τζους [07:50] (ότι γραμματική από γραμματική μπορεί να διαφέρει όσο διαφέρουν –τι να πω τώρα– τα μήλα από τις ντομάτες και από τα λεμόνια) και των Ρίτσι και Τσίνκουε (που θεωρούν ότι όλες οι γραμματικές έχουν στη βάση τους έναν σκελετό σαν αυτόν εδώ πέρα [08:10] ή μάλλον αυτόν εδώ πέρα και απλώς **διαφέρουνε στο ποιες από αυτές τις κατηγορίες επιλέγουν να πραγματώσουν, να γραμματικοποιήσουν**), υπάρχουν πολλές ενδιάμεσες προτάσεις.

Μεταξύ των δύο άκρων λοιπόν, του Τζους (όλα παίζουν, κανένας περιορισμός, η μία γραμματική μπορεί να είναι ριζικά διαφορετική από την άλλη) και της χαρτογραφίας των Τσίνκουε και Ρίτσι (ότι **όλες οι γλώσσες έχουν την ίδια γραμματική διάρθρωση** και από εκεί και πέρα επιλέγουν τι θα γραμματικοποιήσουν), υπάρχουν τουλάχιστον τρεις εναλλακτικές λύσεις.

Η πρώτη είναι **η θεωρία των αρχών και παραμέτρων** [00:35]: Η θεωρία των αρχών και παραμέτρων, που είναι πάρα πολύ δημοφιλής μεταξύ των θεωρητικών γλωσσολόγων –τουλάχιστον των περισσότερων θεωρητικών γλωσσολόγων–, είναι πάρα πολύ απλή στη σύλληψή της. Λέει ότι όλες **οι ανθρώπινες γλώσσες διέπονται από κάποιες αναλλοίωτες αρχές**. Αυτά είναι τα απόλυτα καθολικά που λέγαμε, **π.χ. η δομικότητα** [00:59] (θυμηθείτε, δομικότητα είναι ότι όλοι **οι κανόνες στις ανθρώπινες γλώσσες εξαρτώνται από δομή, δεν μετράμε**) και άλλες.

Τι θα πει **παράμετρος**; [01:11] *Παράμετρος είναι μία επιλογή δυαδική, δηλαδή ναι/όχι* [01:22] *για ένα συγκεκριμένο ζήτημα*. Κλασικό παράδειγμα παραμέτρου [01:28] είναι **κατά πόσο μία γλώσσα έχει τη δυνατότητα να μην εκφράζει το υποκείμενο**, δηλαδή κατά πόσο μπορούμε σε μία γλώσσα να πούμε [01:41] “τρέχει” ή “βρέχει”, χωρίς να χρειαστεί να πούμε “αυτός τρέχει/αυτή τρέχει” και χωρίς να χρειαστεί να πούμε “αυτό βρέχει” (μάλιστα το “αυτό βρέχει” είναι αδύνατο· αν θες να πεις “βρέχει” θα πεις “βρέχει”, δεν θα πεις **“αυτό βρέχει”**). Οπότε εδώ πέρα η επιλογή είναι: [02:04] “ναι, μπορούμε να έχουμε κενά υποκείμενα, μπορούμε να παραλείψουμε το υποκείμενο” ή αν μία γλώσσα, όπως τα αγγλικά, πρέπει οπωσδήποτε να εκφράσει το υποκείμενό της [02:16], οπότε εδώ πέρα η ρύθμιση είναι: “όχι” [02:25]. Σκεφτείτε τις παραμέτρους σαν διακόπτες –αυτό είναι ένα κλασικό παράδειγμα– που έχουν δύο θέσεις “ναι/όχι”, “on/off”, “ανοιχτό/κλειστό”.

Η θεωρία των αρχών και παραμέτρων λέει ότι όλη **η γλωσσική ποικιλότητα είναι στο επίπεδο των παραμέτρων και μόνο** [02:46], δηλαδή στο **ποιες ρυθμίσεις έχει επιλέξει κάθε γραμματική**. Αν υποθέσουμε ότι οι παράμετροι είναι από 20 μέχρι 60 [02:59], καταλαβαίνετε ότι όλοι οι πιθανοί συνδυασμοί –ακόμα και 20 να ήταν μόνο [03:05]– μας δίνουν μεγάλη δυνατότητα για γλωσσική ποικιλότητα.

Μία δεύτερη [03:15] προσέγγιση στο πόσο μπορούν να διαφέρουν οι γλώσσες είναι ότι υπάρχουν κάποιες αρχές – άρα: **η προσέγγιση των αρχών** [03:26]– όπως η δομικότητα (για να είμαι ειλικρινής είναι δύσκολο να ξεφύγει κανείς από τη δομικότητα, από την τοπικότητα και άλλες αρχές – θα τις εξετάσουμε την επόμενη εβδομάδα αυτές) και *ρεπερτορίου χαρακτηριστικών* [03:39]. Αυτή είναι η προσέγγιση λοιπόν των αρχών και του ρεπερτορίου χαρακτηριστικών [03:51]. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι **όλες οι γλώσσες διέπονται από τις ίδιες αρχές** (πάλι όπως είπαμε: δομικότητα κ.λπ.) και υπάρχει **ένα σταθερό ρεπερτόριο χαρακτηριστικών** – θα εξηγήσω σε βάθος τι είναι τα χαρακτηριστικά. Προς το παρόν, σκεφτείτε στοιχεία όπως αριθμός, πτώση, χρόνος κ.λπ., και από κει και πέρα με βάση

αυτές τις αρχές, τις *σταθερές αρχές* [04:19], κάθε γλώσσα συνδυάζει αυτά τα χαρακτηριστικά με διαφορετικό τρόπο. Έτσι στα γαλλικά, παραδείγματος χάρη, έχουμε τον συνδυασμό χαρακτηριστικών με έναν Α τρόπο, στα ιταλικά τον συνδυασμό με έναν διαφορετικό τρόπο, στα κινέζικα με έναν τρίτο τρόπο.

Η υπόθεση ότι υπάρχει ένα ρεπερτόριο χαρακτηριστικών [04:41] συνεπάγεται ότι κάποια από τα χαρακτηριστικά μπορεί [και] να μην τα χρησιμοποιήσει μία γλώσσα. Κατά συνέπεια, παραδείγματος χάρη, το *γένος* [04:50] το *γραμματικό* θα ανήκε στο ρεπερτόριο χαρακτηριστικών· γλώσσες όπως τα ελληνικά [04:58] το χρησιμοποιούν, γλώσσες όπως τα αγγλικά [05:07] το χρησιμοποιούν μόνο ως *φυσικό γένος* (ας βάλουμε λοιπόν μια φατσούλα τέτοια εδώ πέρα [05:11], και για να είμαστε συνεπείς ας βάλουμε μια χαρούμενη φατσούλα εδώ πέρα) [05:15], και γλώσσες όπως τα κινέζικα λ.χ. [05:21] ή τα τουρκικά δεν χρησιμοποιούν καθόλου [05:41] αυτό το χαρακτηριστικό που υπάρχει στο ρεπερτόριο.

Υπάρχει και μία τρίτη αρκετά νεότερη προσέγγιση στη γλωσσική ποικιλότητα, και αυτή είναι η προσέγγιση της λεγόμενης *καθολικής* (θα ακουστεί λίγο αστείος ο όρος) *ραχοκοκαλιάς* [05:47]. Η προσέγγιση της καθολικής ραχοκοκαλιάς (στα αγγλικά είναι *Universal Spine Hypothesis* [05:59], η *υπόθεση της καθολικής ραχοκοκαλιάς*) είναι ένας συνδυασμός –ένας αρκετά πονηρός συνδυασμός μάλλον, ένας αρκετά έξυπνος αν θέλετε συνδυασμός– των δύο προηγούμενων προσεγγίσεων, δηλαδή της *προσέγγισης αρχών και παραμέτρων και* της *προσέγγισης αρχών και ρεπερτορίου χαρακτηριστικών*.

Λέει το εξής: ότι κάθε γραμματική, κάθε γλώσσα, πρέπει να αρθρώσει τέσσερα πεδία, δηλαδή πρέπει να επιτελέσει *τέσσερις λειτουργίες γραμματικές*.

Και αυτές είναι:

- η διασύνδεση [06:48] (θα εξηγήσω τι είναι αυτά) [06:54],
- η αγκύρωση [06:58] (όρος που έχουμε πάρει από τους πολιτικούς μηχανικούς),
- η σκοπιά [07:04] και
- η ταξινόμηση [07:11].

Ακούγεται αρκετά αφηρημένο, αλλά είναι αρκετά απλή ιδέα. Η ιδέα είναι η εξής, ότι κάθε γραμματική πρέπει να κάνει αυτά τα τέσσερα πράγματα:

- πρέπει να κάνει κάποιου είδους *ταξινόμηση*, αυτό που στις δικές μας γλώσσες γίνεται με τον διαχωρισμό σε ρήματα, ουσιαστικά και επίθετα [07:28].
- πρέπει να θέσει κάποιου είδους *σκοπιά*, αυτό το οποίο στις δικές μας γλώσσες γίνεται [07:35] με την όψη (θυμηθείτε πόσο πολλές κατηγορίες όψεις υπήρχαν στο προηγούμενο διάγραμμα που σας έδειξα, τη χαρτογραφία του Τσίνκουε και του Ρίτσι).
- πρέπει να αγκυρώσει [07:47] αυτό το οποίο κατασκευάζει, δηλαδή να το βάλει μέσα σε κάποια συμφραζόμενα –να το πω έτσι–, και μετά

- πρέπει να το διασυνδέσει [07:59], δηλαδή να το διασυνδέσει με τον έξω κόσμο.

Τι θα σήμαινε αυτό; Θα σήμαινε στην περίπτωση της ονοματικής πρότασης ότι εδώ [08:06] έχω ένα ουσιαστικό, εδώ [08:09] έχω αριθμό, εδώ [08:13] έχω ένα άρθρο και εδώ [08:14] έχω πτώση. Αλλά αυτή είναι μόνο μία δυνατότητα. Υπάρχουν γλώσσες που ενδεχομένως –όχι ενδεχομένως, το ξέρουμε– εδώ [08:26] δεν χρησιμοποιούν άρθρο, χρησιμοποιούν κάτι άλλο. Και όσον αφορά την πρόταση, η υπόθεση της καθολικής ραχοκοκαλιάς, της Martina Wiltschko (Βίλτσκο) –κι αυτή του 21ου αιώνα, είναι περίπου 10 ετών δουλειά– θα έλεγε ότι εδώ [08:41] πέρα έχουμε το ρήμα (μιλώ για τα ελληνικά τώρα, αλλά αυτό είναι μόνο μία πιθανή πραγμάτωση αυτής της ραχοκοκαλιάς), εδώ πέρα [08:52] έχω την όψη, εδώ πέρα [08:55] έχω τον χρόνο (ο οποίος αγκυρώνει το γεγονός το οποίο το ρήμα σχηματίζει σε μία χρονική στιγμή, σε μία χρονική περίοδο) και εδώ πάνω [09:10] έχω αυτό που λέμε “συμπληρωματικούς δείκτες”, δηλαδή ερώτηση, στοιχεία όπως το ‘ότι’, το οποίο συνδέει όλη αυτή τη δομή με ό,τι προηγείται, στοιχεία ερωτήσεων –όπως είπα πριν– και ακόμα στοιχεία που δημιουργούν έμφαση ή θεματοποίηση. Θυμηθείτε τη διαφορά μεταξύ του “τον Γιάννη είδα” και “τον Γιάννη τον είδα”.

Αυτού του είδους το μοντέλο της Βίλτσκο [09:45] έχει το προνόμιο ότι, το τι είδους χαρακτηριστικά θα έχεις εδώ [09:50] ή εδώ [09:51] ή εδώ [09:52] ή και εδώ [09:54] είναι κάτι το οποίο έχει να κάνει με την κάθε μία γλώσσα καθεαυτή. Κι από εκεί και πέρα δεν έχουμε ούτε αυστηρές ιεραρχίες ούτε προκαθορισμένες παραμέτρους. Η κάθε γραμματική έχει να επιτελέσει ένα έργο· οι αρχές (όπως η δομικότητα, η τοπικότητα κ.λπ.) παραμένουν αναλλοίωτες. Κι από κει και πέρα το έργο είναι να “σαρκώσει”, αν θέλετε να το πούμε έτσι λίγο πιο ποιητικά, αυτά τα τέσσερα πεδία, δηλαδή της ταξινόμησης [10:22], της σκοπιάς [10:23], της αγκύρωσης [10:24] και της διασύνδεσης [10:25].

V3.3.3 Για άλλη μια φορά, οι “τρεις παράγοντες

<https://youtu.be/Ug70KIWoYEw>

////////// απομαγνητοφώνηση | ioan + αντιπαράβολή | Asimania //

Είδαμε, λοιπόν, ότι οι προσεγγίσεις στα όρια της γλωσσικής ποικιλότητας, δηλαδή στο πόσο μπορούν να διαφέρουν οι γλώσσες, είναι βασικά οι εξής (ας τις βάλουμε όλες μαζί συνοπτικά):

- “**όλα παίζουν**”, δηλαδή δεν υπάρχουν όρια στη γλωσσική ποικιλότητα και χαρακτηριστικός εκπρόσωπος είναι ο Τζους [00:14],
- δεύτερον η **χαρτογραφία** [00:24], δηλαδή **υπάρχει ένας και απaráλλαχτος σκελετός γραμματικός, ο οποίος βρίσκεται σε όλες τις γλώσσες, και οι γλώσσες διαφέρουν στο τι θα πραγματώσουν** –πιο συγκεκριμένα τι θα γραμματικοποιήσουν από αυτόν–, και αυτή είναι η προσέγγιση των Τσίνκουε και Ρίτσι [00:40],
- είναι η προσέγγιση **“αρχές και παράμετροι”**, δηλαδή υπάρχουν **αναλλοίωτες απόλυτα καθολικές αρχές** (όπως η δομικότητα, η τοπικότητα και άλλες), και **παράμετροι οι οποίες είναι δυαδικές επιλογές** (ναι/όχι) –περιορισμένες στον αριθμό– και η γλωσσική ποικιλότητα οφείλεται στις διαφορετικές θέσεις στις οποίες βάζει κάθε διακόπτη η εκάστοτε γραμματική [00:50],
- υπάρχει η προσέγγιση **“αρχές και ρεπερτόριο χαρακτηριστικών”**, η οποία είναι ότι πάλι **υπάρχουν αρχές** αλλά ταυτόχρονα ένα **ρεπερτόριο χαρακτηριστικών από το οποίο διαλέγει η κάθε γλώσσα ποια θα χρησιμοποιήσει** και πού [01:28], και τέλος
- υπάρχει η υπόθεση της **“καθολικής ραχοκοκαλιάς”** της Βίλτσκο [01:57], η οποία θεωρεί, πιστεύει, εικάζει, προτείνει ότι υπάρχει μία **ενιαία διάρθρωση τεσσάρων πεδίων**, τα οποία περιγράψαμε ως διασύνδεση, αγκύρωση, σκοπιά και ταξινόμηση [02:32], και από κει και πέρα **κάθε γλώσσα χρησιμοποιεί τα δικά της μέσα για να πραγματώσει κάθε ένα από αυτά τα τέσσερα πεδία**.

Και πάλι η απάντηση στο ποια από αυτά τα **μοντέλα** είναι πιο κοντά στην πραγματικότητα και ποιο από αυτά τα μοντέλα περιγράφει καλύτερα τη γλωσσική ποικιλότητα, σε μεθοδολογικό επίπεδο μπορεί να δοθεί όσο μας δίνουν καλά εμπειρικά δεδομένα οι τυπολογικές προσεγγίσεις –κάτι το οποίο καλύψαμε την προηγούμενη ενότητα– αφενός [και] αφετέρου στην καλύτερη κατανόηση του πώς λειτουργεί η γραμματική. Νομίζω ότι πρέπει να έκανα αρκετά σαφές ότι οι επιφανειακές προσεγγίσεις π.χ. η ενασχόλησή μας με τη σειρά των όρων, αν μια γλώσσα είναι [ΥΡΑ] “υποκείμενο/ρήμα/αντικείμενο” [03:25], [ΡΥΑ] “ρήμα/υποκείμενο/αντικείμενο” [03:26], [ΥΑΡ] “υποκείμενο/αντικείμενο/ρήμα” [03:30] κ.ο.κ., δεν μας πάει πολύ μακριά. Και δεν μας πάει πολύ μακριά γιατί εδώ μιλάμε για –υποτίθεται– αμαρκάριστες, στάνταρ, φυσιολογικές σειρές όρων, αλλά **είναι πάρα πολύ δύσκολο από γλώσσα σε γλώσσα να ξέρει κανείς ποια είναι η αμαρκάριστη, η φυσιολογική, η “αχαράκτήριστη” όπως λέμε σειρά όρων.**

Για να μπορέσουμε λοιπόν να απαντήσουμε την ερώτηση, **πρέπει να δούμε σε βάθος**, και αυτό είναι αν θέλετε στον πυρήνα αυτού μαθήματος: “το πώς λειτουργεί η γλώσσα”. Και το πώς λειτουργεί η γλώσσα θα είναι το θέμα τις επόμενης ενότητάς μας, **τι είναι γραμματική και τι δεν είναι γραμματική**.

Εντός των κειμένων απομαγνητοφώνησης των βιντεοδιαλέξεων εμφανίζονται οι
‘τίτλοι’ των διαγραμμάτων που συμπεριλαμβάνονται στις διαλέξεις για να
παραπέμψουν στο παράρτημα που βρίσκεται σε αυτό το σημείο. Ως τίτλος δίδεται
ο χρόνος που αρχίζει να εμφανίζεται το διάγραμμα στη διάλεξη.
Προσοχή οι χάρτες που εμφανίζονται στις βιντεοδιαλέξεις δεν
συμπεριλαμβάνονται στο παράρτημα, παρόλο που σημειώνεται ο χρόνος
προβολής τους εντός του κειμένου (αυτό γίνεται για ευνόητους λόγους, οι
εικόνες πλην των διαγραμμάτων των βιντεοδιαλέξεων έχουν πνευματικά
δικαιώματα).

V3.1.2

[02:26]

YAP
... ..

[02:49]

YAP
... ..

PYA
YPA

V3.1.2

[03:02]

YAP PYA 6av yapı
 ... YPA

.. ...

[03:15]

YAP PYA 6av yapı
 ... YPA

YAP

[03:26]

YAP PYA 6av yapı
 ... YPA

YAP balık gibi

[03:30]

YAP PYA 6av yapı
 ... YPA

YAP balık gibi
 4AP1 5AP1

[03:36]

YAP
...

PYA
YPA

6av yapı

YAP

balık
YAP

gibi
SAY

[03:40]

YAP
...

PYA
YPA

6av yapı

YAP

balık
YAP

gibi
SAY

teşvikiye

[03:46]

YAP
...

PYA
YPA

6av yapı

YAP

balık
YAP

gibi
SAY

teşvikiye

[01:29]

υλινά

[01:33]

υλιωά :

δομής :

[01:55]

υλιωά : αναστηνά, ρήματα;

δομής :

[02:26]

υλιωά : αναστηνά, ρήματα, γένος

δομής :

[02:30]

υλιωά: αναστασιώ, ρήφαρ, ~~χένος~~

δομής:

[03:10]

υλιωά: αναστασιώ, ρήφαρ, ~~χένος~~
φωτίνετα

δομής:

[04:27]

υλιωά: αναστασιώ, ρήφαρ, ~~χένος~~
φωτίνετα

δομής: αναφωτισμός ηρώσεων

[00:21]

ΥΡ/

[00:24]

ΥΡΑ
ΡΥ/

[00:59]

ΥΡΑ
ΡΥΑ

Ο Τάκης πάλυσε το σπίτι.

[01:10]

ΥΡΑ
ΡΥΑ

Ο Τάκης πάλυσε το σπίτι.
Πάλυσε ο Τάκης το σπίτι.

[02:11]

Ο Τάκης **παίχ**κε το σπρίτ.
Παίχκε ο Τάκης το σπρίτ.

[02:13]

Ο Τάκης **παίχ**κε το σπρίτ.
Παίχκε ο Τάκης το σπρίτ.

[02:15]

Ο ^ΥΤάκης **παίχ**κε το σπρίτ.
Παίχκε ο Τάκης το σπρίτ.

[02:17]

Ο ^ΥΤάκης **παίχ**κε το σπρίτ.
Παίχκε ο Τάκης το σπρίτ.
_Υ

[02:19]

$\begin{matrix} Y & P \\ \text{Ο Τάκης} & \text{πάλυσε} & \text{το σπίτι.} \\ \text{Πάλυσε} & \text{ο Τάκης} & \text{το σπίτι.} \\ P & Y \end{matrix}$

[03:23]

$\begin{matrix} Y & P \\ \text{Ο Τάκης} & \text{πάλυσε} & \text{το σπίτι.} \\ \text{Πάλυσε} & \text{ο Τάκης} & \text{το σπίτι.} \\ P & Y \end{matrix}$

[03:30]

$\begin{matrix} Y & P \\ \text{Ο Τάκης} & \text{πάλυσε} & \text{το σπίτι.} \\ \text{Πάλυσε} & \text{ο Τάκης} & \text{το σπίτι.} \\ P & Y \end{matrix}$

[04:35]

$\begin{matrix} Y & P \\ \text{Ο Τάκης} & \text{πάλυσε} & \text{το σπίτι.} \\ \text{Πάλυσε} & \text{ο Τάκης} & \text{το σπίτι.} \\ P & Y \end{matrix}$

[04:49]

^Y ^P
 Ο Τάκης παιχσε το σπρίτ.
Παιξε ο Τάκης το σπρίτ.
^P ^Y

en Joan

[05:07]

^Y ^P
 Ο Τάκης παιχσε το σπρίτ.
Παιξε ο Τάκης το σπρίτ.
^P ^Y

en Joan καταναυά

[05:11]

^Y ^P
 Ο Τάκης παιχσε το σπρίτ.
Παιξε ο Τάκης το σπρίτ.
^P ^Y

en Joan καταναυά

[06:04]

^Y ^P
 Ο Τάκης παιχσε το σπρίτ.
Παιξε ο Τάκης το σπρίτ.
^P ^Y

en Joan καταναυά

! Αιτηνί κρεολύ

$\begin{array}{c} \gamma \\ \text{Ο Τάκης} \end{array}$
 $\begin{array}{c} \rho \\ \text{πάλυσε} \end{array}$
το σπίτι.
 $\begin{array}{c} \gamma \\ \text{Πάλυσε} \end{array}$
 $\begin{array}{c} \rho \\ \text{Ο Τάκης} \end{array}$
το σπίτι.

en Joan ματλανιά

Αιτηνή Κρεολύ σκουπέ άρδρο

$\begin{array}{c} \gamma \\ \text{Ο Τάκης} \end{array}$
 $\begin{array}{c} \rho \\ \text{πάλυσε} \end{array}$
το σπίτι.
 $\begin{array}{c} \gamma \\ \text{Πάλυσε} \end{array}$
 $\begin{array}{c} \rho \\ \text{Ο Τάκης} \end{array}$
το σπίτι.

en Joan ματλανιά

Αιτηνή Κρεολύ σκουπέ άρδρο

$\begin{array}{c} \gamma \\ \text{Ο Τάκης} \end{array}$
 $\begin{array}{c} \rho \\ \text{πάλυσε} \end{array}$
το σπίτι.
 $\begin{array}{c} \gamma \\ \text{Πάλυσε} \end{array}$
 $\begin{array}{c} \rho \\ \text{Ο Τάκης} \end{array}$
το σπίτι.

en Joan ματλανιά

Αιτηνή Κρεολύ σκουπέ άρδρο

[02:54]

Martin Joos

[04:23]

Martin Joos

[04:51]

Martin Joos

Luigi Rizzi

Guglielmo Cinque

[04:58]

Martin Joos
 Luigi Rizzi
 Guglielmo Cinque
 Χαρτογραφία

[06:27]

Martin Joos
 Luigi Rizzi
 Guglielmo Cinque
 Χαρτογραφία

αδελφική - ερωτική

[07:50]

Martin Joos
 Luigi Rizzi
 Guglielmo Cinque
 Χαρτογραφία

αδελφική - ερωτική

[00:35]

1. Αρχών και Παραθέσεων

[00:59]

1. Αρχών και Παραθέσεων
αρχή : δεισιπνοία

[01:11]

1. Αρχών και Παραθέσεων
αρχή : δεισιπνοία, ...
παραθέσεις :

[01:22]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπότης, ...
 παράθεσις : ναι/έχι

[01:28]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπότης, ...
 παράθεσις (ναι/έχι) :

[01:41]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπότης, ...
 παράθεσις (ναι/έχι) : τρέχει, βρέχει

[02:04]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπότης, ...
 παράθεσις (ναι/έχι) : τρέχει, βρέχει (ΝΑΙ)

[02:16]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπνεία, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\begin{cases} \text{τρώει, βράζει} & \text{ΝΑΙ} \\ \text{έφα νους, it runs} & \text{ΟΧΙ} \end{cases}$

[02:46]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπνεία, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\begin{cases} \text{τρώει, βράζει} & \text{ΝΑΙ} \\ \text{έφα νους, it runs} & \text{ΟΧΙ} \end{cases}$

[02:59]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπνεία, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\begin{cases} \text{τρώει, βράζει} & \text{ΝΑΙ} \\ \text{έφα νους, it runs} & \text{ΟΧΙ} \end{cases}$
 20-60

[03:05]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεισιπνεία, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\begin{cases} \text{τρώει, βράζει} & \text{ΝΑΙ} \\ \text{έφα νους, it runs} & \text{ΟΧΙ} \end{cases}$
 20-60

[03:15]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύεται, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, έρχεται} \text{ (NAI)} \\ \text{έλα nous, it runs} \text{ (OXI)} \end{array} \right.$
 (20-60)
- 2.

[03:26]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύεται, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, έρχεται} \text{ (NAI)} \\ \text{έλα nous, it runs} \text{ (OXI)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών

[03:39]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύεται, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, έρχεται} \text{ (NAI)} \\ \text{έλα nous, it runs} \text{ (OXI)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και ποσότητες χαρακτηριστικών

[03:51]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύεται, ...
 παραθέσεις (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, έρχεται} \text{ (NAI)} \\ \text{έλα nous, it runs} \text{ (OXI)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και ποσότητες χαρακτηριστικών

[04:19]

1. Αρχών και Παραθέτων
~~αρχή~~ : ~~δευτερεύοντα~~, ...
παραθέτων (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρώει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα nous, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και δευτεροβάθια χαρακτηριστικών

[04:41]

1. Αρχών και Παραθέτων
~~αρχή~~ : ~~δευτερεύοντα~~, ...
παραθέτων (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρώει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα nous, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και δευτεροβάθια χαρακτηριστικών

[04:50]

1. Αρχών και Παραθέτων
~~αρχή~~ : ~~δευτερεύοντα~~, ...
παραθέτων (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρώει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα nous, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και δευτεροβάθια χαρακτηριστικών
 γένος

[04:58]

1. Αρχών και Παραθέτων
~~αρχή~~ : ~~δευτερεύοντα~~, ...
παραθέτων (ναι/όχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρώει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα nous, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και δευτεροβάθια χαρακτηριστικών
 γένος ελληνικό ✓

[05:07]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύματα, ...
 παράθεσες (ναι/έχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα μας, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και ποικιλίας χαρακτηριστικών
 γένος ελληνισμός ✓

[05:11]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύματα, ...
 παράθεσες (ναι/έχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα μας, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και ποικιλίας χαρακτηριστικών
 γένος ελληνισμός ✓
 αγγλικά -

[05:15]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύματα, ...
 παράθεσες (ναι/έχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα μας, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και ποικιλίας χαρακτηριστικών
 γένος ελληνισμός ☺
 αγγλικά -

[05:21]

1. Αρχών και Παραθέσεων
 αρχή : δεικνύματα, ...
 παράθεσες (ναι/έχι) : $\left\{ \begin{array}{l} \text{τρέχει, βρέχει} \text{ (ΝΑΙ)} \\ \text{έλα μας, it rains} \text{ (ΟΧΙ)} \end{array} \right.$
 (20-60)
2. Αρχών και ποικιλίας χαρακτηριστικών
 γένος ελληνισμός ☺
 αγγλικά -
 κινέζικα ☺

3.

3. Κοδωνιός Ραχμιαλίας

3. Κοδωνιός Ραχμιαλίας (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνιός Ραχμιαλίας (Universal Spine Hypothesis)

Διασύνδεση

[06:49]

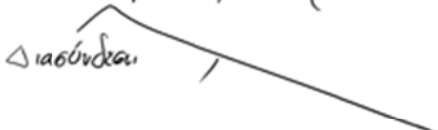
3. Κοδωνίς Ραχμαμαχίς (Universal Spine Hypothesis)

Κοδωνίς

[06:54]

3. Κοδωνίς Ραχμαμαχίς (Universal Spine Hypothesis)

Κοδωνίς

[06:58]

3. Κοδωνίς Ραχμαμαχίς (Universal Spine Hypothesis)

Κοδωνίς
Αγία

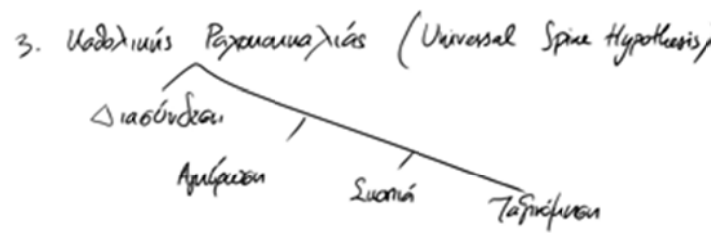
[07:04]

3. Κοδωνίς Ραχμαμαχίς (Universal Spine Hypothesis)

Κοδωνίς
Αγία
Σωτήρ

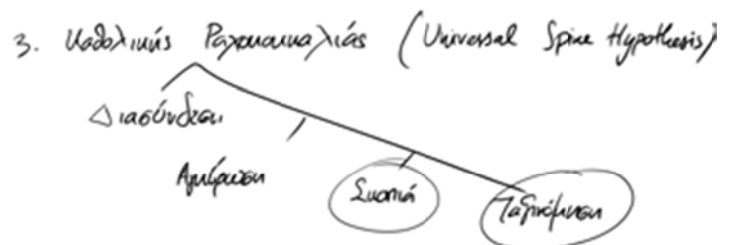
[07:11]

[07:28]

[07:35]

[07:47]

[07:59]

3. Κοδωνίς Ραχμαναλίας (Universal Spine Hypothesis)

[08:06]

3. Κοδωνίς Ραχμαναλίας (Universal Spine Hypothesis)

[08:09]

3. Κοδωνίς Ραχμαναλίας (Universal Spine Hypothesis)

[08:13]

3. Κοδωνίς Ραχμαναλίας (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνική Παχυντική (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνική Παχυντική (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνική Παχυντική (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνική Παχυντική (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνίτις Παχυανταλίας (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνίτις Παχυανταλίας (Universal Spine Hypothesis)

3. Κοδωνίτις Παχυανταλίας (Universal Spine Hypothesis)

Wirtschko

3. Κοδωνίτις Παχυανταλίας (Universal Spine Hypothesis)

Wirtschko

[09:51]

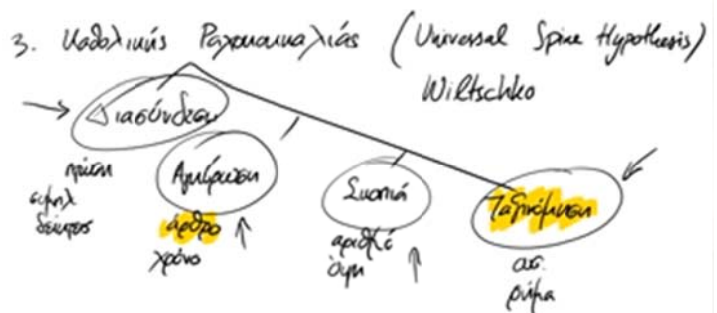
[09:52]

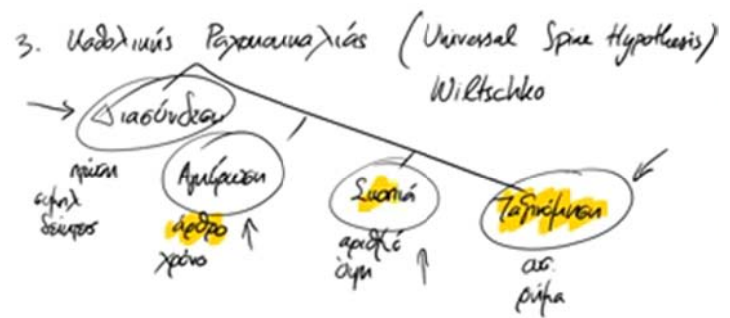
[09:54]

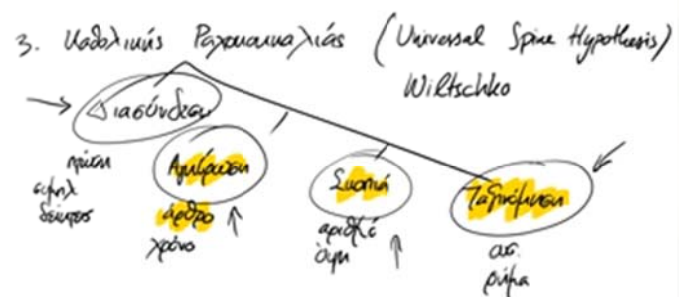
[10:22]

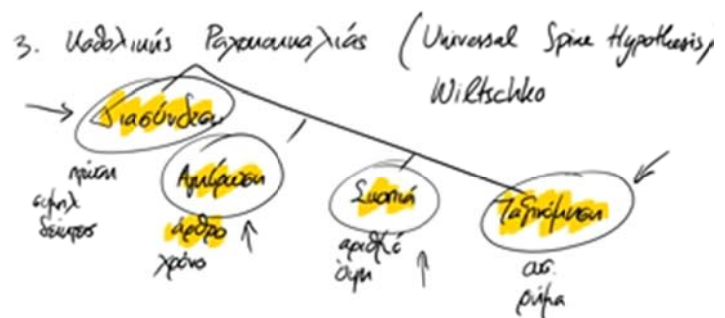
[10:23]

[10:24]

[10:25]

[00:14]

1. Όχι ναίαν (Joos).

[00:24]

1. Όχι ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cinque & Rizzi)

[00:40]

1. Όχι ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cinque & Rizzi)

[00:50]

1. Όχι ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cinque & Rizzi)
3. Αξίες & Παράδειγμα

[01:28]

1. Όλα ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cinque & Rizzi)
3. Αρχές & Προβλήματα
4. Αρχές & πεπερασμένο χαρακτηριστικών

[01:57]

1. Όλα ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cinque & Rizzi)
3. Αρχές & Προβλήματα
4. Αρχές & πεπερασμένο χαρακτηριστικών
5. Κανονική παραμετροποίηση (Wiltschko)

[02:32]

1. Όλα ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cinque & Rizzi)
3. Αρχές & Προβλήματα
4. Αρχές & πεπερασμένο χαρακτηριστικών
5. Κανονική παραμετροποίηση (Wiltschko)

[03:25]

1. Όλα ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cinque & Rizzi)
3. Αρχές & Προβλήματα
4. Αρχές & πεπερασμένο χαρακτηριστικών
5. Κανονική παραμετροποίηση (Wiltschko)

ΥΡΑ

[03:26]

1. Όχι ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cingra & Rizzi)
3. Αρχές & Προτάσεις
4. Αρχές & πεπετυμένο χαρακτυρισμικών
5. Ραδολινά παχουαυαγιά (Wiltschko)

ΥΡΑ
ΡΥΑ

[03:30]

1. Όχι ναίαν (Joos).
2. Χαρτογραφία (Cingra & Rizzi)
3. Αρχές & Προτάσεις
4. Αρχές & πεπετυμένο χαρακτυρισμικών
5. Ραδολινά παχουαυαγιά (Wiltschko)

ΥΡΑ
ΡΥΑ
ΥΑΡ
...